

**OSMAN NURİ ERGİN:  
HAYATI, ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ  
(1883-1961)**

**Müslüm YILMAZ\***

**ÖZET**

Türkiye’de çağdaş belediyeçilik çalışmalarını başlatan, Osmanlı-Türk şehircilik ve belediyeçilik tarihinin güncel işleyişini ülkemizde ilk defa bilimsel olarak inceleyip nitelikli eserlere dönüştüren Osman Nuri Ergin, belediyeçiliğin, şehir tarihçiliğinin, eğitim tarihi çalışmalarının ilk mimarlarından. Osman Nuri Ergin’in bu alanda bilinen en önemli eseri, *Mecelle-i Umûr-ı Belediye* adlı çalışmasıdır. Türkiye belediyeçilik tarihi ve belediye uygulamalarıyla ilgili olan bu çalışma, İstanbul şehir tarihçiliği açısından da ana kaynakların başında gelmektedir. Başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere, diğer belediyelerimiz de bu eserin ortaya koymuş olduğu temel esaslar üzerine çalışmaktadır.

Osman Nuri Ergin, II. Abdülhamid, II. Meşrutiyet, I. Dünya Savaşı ve Cumhuriyet dönemlerinde devlet memurluğunda bulunmuş, her dönemde toplumun maruz kaldığı serbest ve mecburi kültür değişimlerinin bizzat içinde bulunmuştur. Bu kültür değişimleri sırasında toplumun kendi kültürünün hızla kaybolduğunu gören Osman Nuri Ergin, çevresindeki bir grup münevverle birlikte bir köprü vazifesi görerek Osmanlı bilgi ve kültürünü tasavvufi ahlakla birlikte yeni nesillere aktarmak için çalışmıştır. Bu sebeple farklı bilim dallarında eserler kaleme almıştır.

Ömrünün son dönemlerinde tasavvuf, dilbilim, biyografi, edebiyat, sanat tarihi gibi alanlarda eserler telif etmesine rağmen, bu eserlerin bir kısmını yayımlayamadan vefat etmiştir. Osman Nuri Ergin’in üzerine yapılan bu çalışmada, hayatı, şahsiyeti ve eserleri üzerine bilgi verildikten sonra yayımlanan ve yayımlanmayan eserleri incelenerek makalenin sonunda geniş bir bibliyografya verilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Osman Nuri Ergin, Belediye, Biyografi, Şehircilik

**OSMAN NURİ ERGİN:  
HIS LIFE, CHARACTER AND WORKS  
(1883-1961)**

**ABSTRACT**

Osman Nuri Ergin was the initiator of the studies regarding modern municipalities’ studies and gave so many qualified books related to

---

\*Arş.Gör., İstanbul Üniversitesi,Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, muslum.yilmaz@istanbul.edu.tr

Ottoman-Turkish urbanism and municipalities' studies scientifically. He was also the first scholar who was one of the architectures of municipalities' studies and history of urbanism and education. His best known book in this field called *Mecelle-i Umûr-ı Belediyye*. The book is one of the main sources for the history of urbanism, especially for the history of İstanbul. İstanbul Metropolitan Municipality and other metropolitan cities of Turkey function on the bases of what he declared.

Since he worked as an officer for the government during the World War I, the time of Abdulhamid II and at the time of the young Republic, he was one of the figures who know the cultural and social changes in Turkish society. During this cultural transformation, he played a role of bridge in between Ottoman culture and modern day Turkey with the help of some enlightened scholars. He had so many attempts to transform Ottoman Sufi culture to the next generations. To reach this goal, he wrote so many valuable books.

Although he wrote books in the fields such as Sufi order, grammar, history of arts, literature, he was not able to publish all of his works in his life. In this study on Osman Nuri Ergin, I will focus on his life, personality, and books. Then, I will give a list of his published and unpublished books at the very end of this study.

**Key words:** Osman Nuri Ergin, Municipality, Biography, City Planning

Osman Nuri Ergin Malatya'da Pütürge kazasının İmrûn<sup>1</sup> Köyü'nde 1883 tarihinde dünyaya geldi.<sup>2</sup> Babası rençber Hacı Ali Efendi'dir. Hacı Ali Efendi'nin nerede, ne zaman doğduğu belli değildir. Köyünde çiftçilik yapan Hacı Ali Efendi, ticaret maksadıyla birçok yeri dolaşmış, döneminde yapılan modern çiftçilik çalışmalarını takip etmek için Romanya Dobruca'ya kadar geniş bir sahada geziler yapmıştır. Daha sonra İstanbul'a gelmiş ve gayrimüslim bir vatandaşla ortak olup, ticaret hayatına başlamıştır. Ticari hayatında biriktirdiği sermayesinin bir kısmı ile bir kahvehane açmıştır. Hacca gitme arzusuyla ayrıca bir miktar para biriktiren Hacı Ali Efendi, ortağının teşviki ile Hacca gitmekten vazgeçmiş, köydeki oğlu Osman'ı İstanbul'a getirip okutmaya karar vermiştir.<sup>3</sup>

Osman (Ergin) köyünde bir taraftan evin işlerine yardım ederken, amcalarıyla birlikte köyde tarla sürer, bazen de çobanlık yapardı. İşlerinden arta kalan vakitlerinde köyündeki caminin hocasının *Kur'an* okuyuşunu dinleyerek kısmen *Kur'an-ı Kerim*'i ezberledi.

*“Küçük Osman köyde her ne kadar okula dahi gitmemiş ise de sarıklı bir hocadan ders almış ve Kur'an-ı Kerim'i iki kere hatim etmiştir. İşlerden vakit bulabildiği günlerde sırtına bir odun alır ve diğer çocuklar gibi hocanın evine yollanırdı. Hoca efendi de bir yandan tezgâhta çakırık çevirirken bir yandan da ders verir, daha doğrusu Kur'an'ı ağızdan ezberletirdi.”<sup>4</sup>*

<sup>1</sup> Osman Nuri Ergin'in doğduğu köyün adını pek çok araştırmacı farklı yazmaktadır. Orhan Durusoy, B.Şehsuvaroğlu, Selahattin Yıldırım “İmirin”, Ahmed Güner Sayar “İmrun”, Süheyl Ünver “İmirin” şeklinde yazmaktadır. Bu konuya ilk olarak dikkati çeken E.Nedret İşli, Ergin'in Pütürge'li olarak kabul edilmesi gerektiğini söyler. Kaynaklar bu köyün Malatya'nın Pütürge ilçesinin merkez köyü olarak belirtir. (Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2006, s. 255) Eski yazı ile köyün asıl isminin إمرون İmrûn şeklindedir. Bu köy Kanuni Sultan Süleyman dönemi fermanlarında bu şekilde geçmektedir. Bkz. Orhan Şen, *Kaynaklara Göre Geçmişten Günümüze Pütürge (Şiro) Tarihi*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 2010, s. 8

<sup>2</sup> Bedi N. Şehsuvaroğlu, *Osman Ergin Biyografisi, Tıp ve İlim Tarihimizden Portreler*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1958, s. 11

<sup>3</sup> İhsan Hınçer, *Acı Bir Kayıp Üzerine: Büyük İlim Adamı Osman Nuri Ergin, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, No: 146, İstanbul, Eylül, 1961, s. 2495; Bedi N. Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, s.11

<sup>4</sup> Bedi N. Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, s.12

### Tahsili

Dokuz yaşına kadar köyünden dışarı çıkmayan, köyde çiftçilik ve çobanlık yapan Osman, 1892’de İstanbul’a geldi.<sup>5</sup> Zeyrek Rüştiyesi’ne kayıt oldu. Zeyrek Rüştiyesi’ndeki ilk hocasıyla karşılaşması hayatının ve isminin de değişmesine vesile oldu.

*“Onun içindir ki Mekteb-i Rüşdiye’de Osman Nuri Efendi ile ilk görüşmeleri pek hoş olmadı. Adın ne? sualine rahatça:*

*-Osman diye cevap verebildi ise de; mahlasın yani ikinci adın ne sualinde şaşırıldı ve:*

*-Yok dedi.*

*Bil’âhere Meclis-i Maârif âzası olan Osman Nuri Efendi babacan ve değerli bir insandı. Cevap verdi:*

*-O halde sen de benim gibi Nuri mahlasını al. Ne okudun? sualine göğsünü gere gere:*

*-İki kere hatim indirdim, cevabını veren küçük Osman karşısındaki Kur’an-ı Kerim’in muhtelif sayfelerini çevirebildi ise de hiç birini okuyamamıştı. Çünkü Kur’an’ı ezbere biliyor; fakat harfleri tanııyordu. Müdür güldü ve işte böylece küçük Osman, Zeyrek Rüştiyesi’nin birinci sınıf ihtiyatı olarak derslere başlamış oldu.”<sup>6</sup>*

Zeyrek Rüşdiyesi’nde okurken hocası Osman Nuri Efendi kendisine Nuri mahlasını vermesiyle Osman Nuri diye anılmaya başlandı. Bu okuldan sonra bir akrabasının vesilesiyle Zeyrek’te Hacıkadın mahallesinde Numûne-i Mekteb-i Osmânî’ye kayıt oldu. Burada talim ve kıraat dersleri aldı.<sup>7</sup> Bu mektebi başarıyla tamamlaması ilim tahsil etme arzusunu arttırdı. Daha sonra, Aksaray’da Sultan Aziz’in Validesi tarafından yaptırılan Pertevniyal (Mahmudiye) Rüşdiyesi’nin birinci sınıfına nakledildi. Bu mektep, talebesine maddî refah da sağladığı için ailesinin yükü biraz olsun hafiflemiş oldu.<sup>8</sup> Mahmudiye Rüşdiyesi’ne devam eden Osman Nuri, bir yandan da sakalık ve kahvehanecilik yapan babasına yardım ediyordu.<sup>9</sup>

<sup>5</sup>A.Süheyl Ünver, *Osman Nuri Ergin Çalışma Hayatı ve Eserleri: 1883-1961*, TTK Belleten, XXVI/101 (1962) s.164, Selahattin Yıldırım, *Osman Nuri Ergin Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler*, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul 1987, s.16

<sup>6</sup> Bedi N. Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, s.12

<sup>7</sup> A.Süheyl Ünver, *a.g.e.*, s.164

<sup>8</sup> A.Süheyl Ünver, *a.g.e.*, s.165

<sup>9</sup> Ahmet Güner Sayar, “Osman Nuri Ergin”, *DİA*, c.11, s. 297

Kahvehanede olumsuz şartlar içinde ders çalışmak zorunda kalan Osman Nuri, sonraları “veli-nimetim” diye yâd ettiği Darüşşafaka mezunlarından sosyolog Mehmed İzzet Bey’in yardımıyla Mahmudiye Rüşdiyesi’nden ayrılarak Dârüşşafaka’ya girdi.<sup>10</sup>

*“Osman Nuri Darüşşafaka’da yeniden ibtidaî birinci sınıfa alındı ise de Mahmudiye Rüştiyesi’nden geldiği anlaşılınca Nisan ayında ikinci sınıfa atlatıldı. Fakat o bir kaç ay sonra, Haziran başlarında, bu sınıfın imtihanlarını da vererek üçüncü sınıfa geçmeğe muvaffak oldu.”<sup>11</sup>*

1901 yılında Darüşşafaka Mektebi’nden üstün başarıyla mezun oldu.<sup>12</sup> Aynı yıl İstanbul Şehremâneti’nde on altın maaşla işe başladı. Buradan gelen maaşı sayesinde biraz olsun evin maddi yükünü azaltarak, biriktirdiği küçük paralarla kitap toplamaya başladı. Böylece ileride oluşturacağı büyük kütüphanesinin de temelini atmış oldu. Osman Nuri 1901-1904 yılları arasında İstanbul Şehremâneti’ndeki görevine devam ederken, boş zamanlarında arkadaşısı Ebu’l-ûlâ Mardin ile birlikte medrese derslerine devam etti.<sup>13</sup> Bu derslerde dönemin önde gelen âlimlerinden “Çarşambalı Hacı Ahmed Efendi’nin derslerine devam etmiş ise de takip edilen metotla Arapça ve okutulan kitaplarla dini bilgi öğrenmenin çetin ve çıkmaz bir yol olduğunu anlayarak icazet alacağı sene dersleri terk”<sup>14</sup> etmiştir. Kültürel ortamlardaki hocalarının da teşvikiyle 1904’te İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi’ne girdi. 1907 yılında bu fakülteden birincilikle mezun oldu.<sup>15</sup> Üniversite yıllarında Arapça ve Fransızca öğrendi. Bu yıllarda sahaflar çarşısının müdavimleri arasında yer almaya başladı. Kültürel mekânlarda sık sık bulunan Osman Nuri, bu yıllarda Şehbenderzâde Ahmed Hilmi, Babanzâde Ahmed Naim, Muallim Cevdet İnançalp, Elmalılı M. Hamdi Yazır, Ahmed Avni Konuk, İsmail Fennî Ertuğrul,

<sup>10</sup> Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umur-ı Belediyeye*, Yayın Yönetmeni, Cengiz Özdemir, Yayın Danışmanı: Azmi Özcan, Tufan Buzpınar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995, c.1,s.10

<sup>11</sup> Bedi N. Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*, s.13

<sup>12</sup> Siraceddin Ergun, *Darüşşafaka Türkiyede İlk Halk Mektebi*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1948, s.82

<sup>13</sup> E.Nedret İşli, *Osman Nuri Ergin Hayatı ve Eserleri*, Kültür A.Ş Yayınları, İstanbul Şehir Rehberi Ek, s. 3

<sup>14</sup> M.Orhan Durusoy, *İstanbul Belediye Kütüphanesi Alfabetik Kataloğu Osman Ergin Kitapları (Arapça Ve Farsça Basma Eserler)*, İstanbul Belediye Kütüphanesi 1953, s.VI

<sup>15</sup> “Ortasında Hakkâk Yumnî Efendi tarafından kazanılmış (Tarağ-ı Eşref-i Hazreti Hilâfetpenahîden bu sene Darülfünun-ı Şahane Edebiyat şubesinden birincilikle neşet eden Osman Nuri Efendi’ye ihsan buyurulmuştur). İbaresî yazılı olan ve meşe dallarıyla süslü bir altun plâka mükâfaten verilmiştir.” A.Süheyl Ünver, *a.g.e.*, s.167

Mehmed Akif Ersoy, İsmail Hakkı İzmirli, M. Şerafettin Yaltkaya gibi tanınmış kişilerle dostluk kurdu.

### Memuriyeti

II. Meşrutiyetin ilânından sonra belediye memurları arasında açılan imtihanı kazanarak Müessesât-ı Hayriyye-i Sıhhiyye İdaresi umumi kâtipliğine atandı.<sup>16</sup> Bu görev ona belediye hizmetlerini yakından tanıma ve inceleme imkânı verdi. 1912’de bu kurum tasarruf maksadıyla lağvedilince görevi merkez emanete kaydırıldı ve burada emanet muamelelerini takibe başladı.<sup>17</sup>

Bu görevini sürdürürken eski kanun ve mahalli idare çalışmalarını da yakından inceleme fırsatı buldu. Burada çalışırken birçok bilgi ve belgenin gün yüzüne çıkmasına vesile oldu.<sup>18</sup>

*“Dr. Operatör Cemil Paşa (Topuzlu)’nın, 1328-1330 seneleri arasındaki Şhremînliği (Belediye Reisliği) zamanında, Belediye teşkilatında bir hayli yenilikler yaptığı sırada, o zaman Osmanlı İmparatorluğunun en düzgün, aynı zamanda Avrupai bir müessesesi olan, Duyunu umumiye iradesinden mütehassıslar getirerek Belediyeyi de o müesseseye benzetmek istediği sıralarda bu mütehassısların yanına Osman Ergin’i vermiş mumaileyh bu müşterek çalışma sonunda kendi branşına ait olan Arşiv (Hazine-i evrak) dairesini ve dosya teşkilatını yapmıştır. Bu teşkilat elan muntazaman işlemektedir.”*<sup>19</sup>

Osman Nuri Ergin İstanbul Şhremâneti arşivinin kuruluşunu da bu vesileyle gerçekleştirmeye muvaffak olmuştur.

<sup>16</sup> “1325 senesinde Cemi’iyyet-i Umûmiyye-i Belediyeye kararıyla küşâd edilen Müessesât-ı Hayriyye-i Sıhhiyye İdaresi Kâtib-i Umûmiliđi’ne, me’murîn-i Emânet’den birisinin bi’l-müsâbaka alınacağına dair gazetelerde görülen bir ilanı ni’me’l-vesile add ile müsabakaya iştirâk edip o tarihte idâre-i mezkure kâtib-i umûmiliğiyle faaliyet ve tatbikat sahasına atıldım.” *Mecelle-i Umur-ı Belediyeye*, s.17-18

<sup>17</sup> *Mecelle-i Umur-ı Belediyeye*, s.18

<sup>18</sup> “Muharrir-i aciz ise kudemanın mesleği hilafını ihtiyar ederek herkese gizli kalmış olan evrak ve vesâiki meydana çıkarmakta ve bu uğurda mücadele etmekte idim. Kudemanın tuttuğu mesleğin aleyhine olduğum için müdekkik ve meraklı memurlar, Hazine-i Evrak’a müracaat ettiği zaman tetebbu’ için her türlü teshilâtı gösteriyor, topladığım âsâr ve vesâiki, Emanet mua’melatı hakkında tertib ettiğim dosyaları nazar-ı istifadelerine arz ediyor ve o zamana kadar asla mazhar olamadıkları bu muameleden ashâb-ı mürecaatın fevka’l-had mütehassis olduklarını görüyordum.” *Mecelle-i Umur-ı Belediyeye*, s.19, Ahmed Güner Sayar, a.g.e, s. 297

<sup>19</sup> M.Orhan Durusoy, a.g.e. s. VII

Memurluğunda incelemiş olduğu binlerce evrak ona, daha sonraki yıllarda kazanacağı şehir ve belediye tarihçisi kimliği için sağlıklı bir zemin hazırlamış oldu.<sup>20</sup>

Osman Nuri, 1927’de ilk nüfus sayımına karar verildiğinde İstanbul sokaklarına isim vermekle görevlendirildi. Beş ay içinde 6214 sokağın birçoğuna Türk büyüklerinin adlarını vererek otuz sekiz haritadan meydana gelen bir şehir rehberi hazırladı. Bu rehberle İstanbul’un nüfusu başarılı bir şekilde sayılmış oldu. 38 haritadan oluşan bu eser, 1934 yılında *İstanbul Şehir Rehberi* adıyla basıldı.<sup>21</sup> Bu eseri hazırlarken birçok mahalleyi de sokak sokak gezmiştir. Bu vesile ile yaşadığı şehri iyi şekilde öğrenmiştir.

Osman Nuri, 1928’de *İstanbul Şehremâneti Mecmuası*’nı çıkarmaya başladı. Belediyedeki görevinden ayrılıncaya kadar bu derginin yöneticiliğini yaptı. Fuat Köprülü, A.Süheyl Ünver, Hayreddin Nedim gibi önde gelen fikir adamları ile İstanbul Belediye Müzesi ve Kütüphanesi’nin kuruluşunda yer aldı.<sup>22</sup>

İstanbul Vilâyet Mektupçuluğu görevini sürdürürken İstanbul’un fethinin 500. yıl dönümü hakkında bazı neşriyatta bulunmak üzere bir kısım çalışmalar yaptı. *Şehremâneti*’ndeki son görevi belediye mektupçuluğudur.<sup>23</sup>

Osman Ergin 1929 yılında İspanya’da düzenlenen Milletlerarası Belediyeler Kongresinde Türk belediyeciliğini temsilen bu toplantıya katılmıştır.<sup>24</sup> Bu toplantıdaki gözlemlerini ve sunumlarını içeren bir dizi makaleyi, editörlüğünü yapmış olduğu *İstanbul Şehremâneti Mecmuası*’nda yayımlamıştır.<sup>25</sup>

<sup>20</sup> Ahmed Güner Sayar, *a.g.e*, s. 297

<sup>21</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul Şehir Rehberi*, İstanbul 1934

<sup>22</sup> Mehmet Ali Gökçatı, “Ölümünün 40. Yılında Türk Belediyeciliğinin Anıt İsmi: Osman Nuri Ergin”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Temmuz 2001, c.36, No. 211, s.10

<sup>23</sup> *Mektupçuluğun vezâifi emânetin umûr-ı tahrîriyyesini icrâ ve emânete ‘âid evrâkı hüsn-i muhâfazadan ve bu husûslara müte’allick defâtir-i kuyüdiyeyi tanzîmden ‘ibâretidir. Evrak odası mektupçuluğun taht-ı idâresindedir. Muhtasar Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye s.55*

<sup>24</sup> Hüsnü Sadık Durukal, *Osman Nuri Ergin*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Dergisi sayı:235 Ağustos 1961, s. 14

<sup>25</sup> Osman Nuri Ergin, Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Şehremâneti Mecmuası*, 1929, c. V, sy. 61, s. 17-24.

“Sevil Kongresi”, *İstanbul Şehremâneti Mecmuası*, 1929, c. VI, sy. 62, s. 64.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Şehremâneti Mecmuası*, 1930, c. VI, sy. 69, s. 333-338.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *a.g.e*, 1930, c. VII, sy. 74, s. 57-67.

46 yıl hizmetten sonra yaş haddi dolayısıyla 1947 Temmuz’unda emekli oldu. Osman Nuri Ergin 1947 yılında İstanbul Muallimler Birliği tarafından hizmetlerinden ötürü fahri üyelik ile ödüllendirildi.<sup>26</sup>

*“46 sene süren memuriyet hayatı topu topu beş satırda toplanabilen Osman Ergin, tek ve dar cepheli bir memur hayatı yaşamakla iktifa etmeyerek, resmi vazifesiyle muvazi olmak üzere muallimlik, muharrirlik, kütüphanecilik ve matbaacılık sahalarında da meşgul olmuştur. Türkçe, Edebiyat, Felsefe, İctimaiyat, Tarih ve Beledî bilgileri derslerini okutmuş olduğu mumaileyhin hal tercümesi varakasında görülmektedir. Emekli olduktan sonra muallimlik hayatına devam ettiği gibi halen de Amerikan Kız Koleji’nde tarih okutmaktadır.”<sup>27</sup> Pek genç yaşta evlenen Osman Ergin’in yüksek kimya mühendisi olan bir oğlu ve bir de kızı vardır.<sup>28</sup>*

### Vefatı

Emekliliğinden sonra vakitlerini evinde, ailesi ile ilgilenerek geçiren Osman Nuri Ergin, 1956 yılına kadar da öğretmenlik yaptı. Zamanla bozulan sağlığı için uzun süre hastanede tedavi gördü. Son günlerini evinde hasta olarak geçiren Osman Nuri Ergin, 5 Temmuz 1961 tarihinde İstanbul’da vefat etti.<sup>29</sup> Beyazıt Cami’inde kılınan cenaze namazının ardından Edirnekapı Mezarlığı’na defnedildi.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *a.g.e*, 1930, c. VII, sy. 75, s. 121-128.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *a.g.e*, 1931, c. VII, sy. 77, s. 193-201.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *a.g.e*, 1931, c. VII, sy. 79, s. 296-300.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *a.g.e*, 1932, c. VIII, sy. 89, s. 149-163.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *a.g.e*, 1932, c. VIII, sy. 92, s. 308-313.

“Beynelmîlel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *a.g.e*, 1932, c. VIII, sy. 95, s. 476-482.

<sup>26</sup> A.Süheyl Ünver, *a.g.e.*, s.166

<sup>27</sup> M.Orhan Durusoy, *a.g.e.*, s. VII

<sup>28</sup> Bedi N. Şehsuvaroğlu, *a.g.e.*,s.15

<sup>29</sup> Orhan Okay, *Silik Fotoğraflar*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2001, s.178-179



## Şahsiyeti

Türk ilim ve kültür hayatına eşsiz eserlerle katkıda bulunan Osman Nuri Ergin, hayatı boyunca biriktirdiği kitaplar, hazırlamış olduğu eserlerle, gelecek kuşaklara büyük bir miras bırakmıştır. İstanbul Şehremanetinde memurluğu sırasında maaşından arttırarak aldığı kitapları kendi kurduğu İstanbul Belediye Kütüphanesine bağışlamıştır.<sup>30</sup>

Ahmed Güner Sayar, Osman Nuri Ergin'in eserlerini ve şahsiyetini şöyle açıklar:

*“Osman Nuri Ergin yayımladığı eserlerle Türk toplumunda tarihî kopukluğa, nesiller arası yozlaşmaya ve yabancılışmaya engel olmaya çalışmıştır. Türk kültür ve irfan hayatının inançlı bir savunucusu olan Ergin’de içe dönük bir inanç adamlığıyla, maddeyi insana hizmet için yeniden biçimlendiren olgun bir demokrat insan kimliği iç içedir. Osman Nuri taassubun iki yanlı olduğunu söylemiş, aşırı yenilikçi Batıcılarla aşırı muhafazakârları birbirinin fikrine saygı duymaya çağırmıştır. Sahip olduğu hoşgörüyü tasavvuf terbiyesinden, demokrat kimliği de aşağıdan yukarıya giden sivil yapılanmayı göz önünde tutan iş ve icraat adamlığından alan Ergin’in şahsında görülen bu hareket tarzı, günümüzdeki meselelerin ve kimlik bunalımının aşılmasını sağlayabilecek bir Türk çözüdür denilebilir. Osman Nuri bir Türk tarihi âşığı, İstanbul’a severek hizmet vermiş bir hemşehri, belediye hizmetleriyle insana ulaşmayı amaç edinmiş bir halk adamıdır.”<sup>31</sup>*

Osman Nuri Ergin'in hayatını değiştiren en büyük olay 1924 tarihinde A.Süheyl Ünver'in vesilesiyle Abdülaziz Mecdi Tolun ile tanışmasıdır. Bu tanışma hayatının maddi ve manevi olarak değişmesine, tasavvufa yönelmesine neden olmuştur. Kısa zamanda Abdülaziz Mecdi Efendi'nin sevgisini kazanan Osman Ergin, ömrünün en bereketli günlerini bu sohbet meclislerinde geçirmiştir.

Osman Ergin Abdülaziz Mecdi Tolun ile tanışmasından sonra tasavvufa ve tasavvufi çalışmalara yönelmiştir. İstanbul kütüphanelerini birer birer gezip

<sup>30</sup> Reşat Ekrem Koçu, “Osman Ergin”, *İstanbul Ansiklopedisi*, c.10,s. s.5117

<sup>31</sup> Ahmed Güner Sayar, *a.g.e.*, s. 297

özel çalışmaları için tasavvuf alanındaki eserlerin fihristini yapmıştır.<sup>32</sup> Bir komisyonun senelerce uğraşarak ancak yapabileceği bu büyük çalışmayı tek başına yapmıştır. Abdülaziz Mecdi Efendi için Osman Ergin şöyle der:

*“Denilebilir ki bahtiyarlığın en üst derecesi sevilip sayılmak olduğuna göre; Mecdi Tolun hakikaten beşeri saadetin evcinde mekân tutmuş anka idi. Huzurlarına bî-huzur giren mutlaka pür-huzur çıkarlardı.”*<sup>33</sup>

Abdülaziz Mecdi Efendi'nin etrafında halka olan kişilerle Osman Ergin vefatına kadar derin bir manevi bağ kurmuştur. Abdülaziz Mecdi Tolun'un sohbetlerine müdavim olan sohbet arkadaşları Muallim Cevdet, Raif Yelkenci, A.Süheyl Ünver'le vefatlarına kadar beraber çalışmalar yapmışlardır. Osman Ergin eserlerini vücuda getirirken bu kadirşinas dostlarından istifade etmiştir. Bu istifadesini özellikle yazdığı bazı eserlerin önsözlerinde dile getirmiştir.<sup>34</sup>

Özellikle Raif Yelkenci'nin sahaf dükkânı bu münevver ilim erbabını buluşturan mekânlardan biri olmuştur.<sup>35</sup> A.Süheyl Ünver, Osman Ergin'i “fenâ-fil Cevdet” olarak görmeye başlamış ve Muallim Cevdet'te hayatında görmediği ilgiyi vefatından sonra kadirşinas dostlarından görmüştür.<sup>36</sup>

Osman Ergin'i yakından tanıyan M. Orhan Durusoy şöyle demektedir;

*“Osman Ergin 40 seneye yakın bir zaman evvel, Edebiyat şubesini birincilikle bitirmiş eski bir Darülfünun mezunudur. Fakat ona bir Maarif Tarihi yazdıracak kadar kültür temin eden ilk müesseseye, birçok büyüklerimizi yetiştirmiş olan “Darüşşafaka”dır. Sayın bilgin, feyz aldığı bu müesseseye karşı şükranını, 1927'de neşrettiği “Türkiye’de ilk halk mektebi” isimli eseriyle ödemiştir. Çünkü bu eser Darüşşafaka'nın tarihçesidir. İster misiniz, eserden evvel “müellif”ten ve onun Türk irfan âlemine kazandırdıklarından kısaca bahsedeyim. Böyle bir bahsin sayın bilgini üzeceğini bildiğim için kendisinden özür dilerim; çünkü Osman Ergin, isminin bile anılmasını tevazu ile teklif edemeyen bir kâmil insandır.”*<sup>37</sup>

<sup>32</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul Kütüphanelerindeki Yazma ve Basma Tasavvuf Kitapları Fihristi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001851

<sup>33</sup> Osman Ergin, *Balikesirli Abdülaziz Mecdi Divanı*, İstanbul Gün Basımevi 1945, s.327

<sup>34</sup> Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası, İstanbul 1977, s. XVI

<sup>35</sup> Ahmed Güner Sayar, *Sahaf Raif Yelkenci*, Kubbealti Yayınları, İstanbul 2012

<sup>36</sup> Ahmet Güner Sayar, *a.g.e.*,s.192

<sup>37</sup> M.Orhan Durusoy,*a.g.e.*,s.XII

Memuriyet hayatını dolu dolu yaşamış ve üstlendiği görevleri kâmil mânâda tamamlamıştır. İstanbul'a kazandırmış olduğu en önemli eserlerinden biri de 1939 yılında Belediye Müzesi ve Kütüphanesi olarak açılan ve daha sonra Taksim'de Atatürk Kitaplığı adı altında hizmete devam eden kütüphanedir. Bu kütüphanenin ve müzenin kurulmasında yakın çevresinden pek çok kişinin muhalefetiyle karşılaşmıştır. Özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra tekkelerin kapatılması ile bu mekânlarda bulunan eşyalar satılmaya başlanmıştır. Osman Nuri Ergin bu değerli eşyaların zayı olmaması için imkân ölçüsünde satın almıştır. Satın alınan hat levhaları, şamdan ve tekkelere ait özel eşyaları belediyenin müze ve ambarlarına koydurmuştur.<sup>38</sup> Satın alınan kitapları kendi şahsi kütüphanesi ile birlikte İstanbul Belediye Kütüphanesi'ne bağışlamıştır.

Hayatı boyunca biriktirmiş olduğu 11.000 cildi müteceviz kitabı, kuruluşunda yer aldığı bu kütüphaneye bağışlamıştır. Bunlardan 1963 cildi el yazması olup kütüphaneye bağışladığı kitapların kataloğu Nail Bayraktar tarafından dört cilt halinde yayımlanmıştır.<sup>39</sup>

Ord. Prof. Dr. A.Süheyl Ünver, Osman Nuri Ergin hakkında yazdığı makalesinde şöyle demektedir:

*“Onun prensibi budur: Milletten gelen yine millete dönmelidir ki bu dolabın suyu tükenmesin. Devlet ve millet hazinesi yalnız başka maksatlar için soygunculuk kaynağı değildir. “Madem ki millet bizi yetiştirdi, biz de onu yetiştirmeliyiz” prensibi dairesinde yaşayan bir tip insanın da Osman Ergin baş mümessili olmuştur diyebiliriz. Şunu hayatında asla unutmamıştır: Onu babasının müstesna yardımları olduğu halde bu millet yetiştirmiştir. Vâlidinin fedakârlığını ve durumunu daima iftiharla söyleyebilmiştir. Lâkin o milletin bu hakkını unutmamış basma ve yazma 10.000 kitabını hemen hayatı boyunca hizmet ettiği İstanbul Belediyesi'nin kurduğu kütüphanesine teberrû etmiştir. Belediyeden aldığı maaşlar mukabili edindiği kitapların bedeli karşılaştırılsa Osman Ergin belediyeden on para almayarak fâhrî olarak çalışmıştır. Ve hattâ belediyeye aldığıının belki birçok mislini iade etmiştir, diyebiliriz.”<sup>40</sup>*

Kitapçı veya kütüphaneci olmak istediğini söyleyen, ancak geçim derdi yüzünden buna imkân bulamamaktan yakınan Ergin, kırk altı yıllık memuriyet hayatı boyunca öğretmenlik, muharrirlik, kütüphanecilik ve matbaacılık

<sup>38</sup> İsmail Kara, “Osman Nuri Ergin: Bir zihniyet Temsilcisi Olarak...”, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Temmuz 2001, c.36, sy. 211, s.19

<sup>39</sup> Nail Bayraktar, *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazma Kitapları Listesi*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Yayınları, İstanbul 1989

<sup>40</sup> A.Süheyl Ünver, *a.g.e.*, s.169-170

alanlarında önemli hizmetler vermiştir.<sup>41</sup> Hayatı dürüstlük ve tevazu içinde geçen, her türlü fikirden istifade eden ilim sahibi bir kişidir.

Osman Ergin'in kitap aşkını torunu Osman Murat Akan şöyle aktarmaktadır:

*“Annemden ve dayımdan duyduğum bir hikâyeyi anlatmak istiyorum; Dedemin kitap merakı çok fazlaymış, 11.000 cilt kitaptan daha fazlası da vardı. Annem bir kısmını da arkadaşlarına verdiğini söyler. O kadar fazla kitap varmış ki evin koridorlarında dahi kütüphanesi varmış. Annemin de şahit olduğu anneannem ile bir konuşmasında, salondaki koltukların kılıflarının değiştirilmesi karşılığında mutfağın bir kısmını kütüphane yaptırmayı kabul ettirdiğini söylerdi. Böyle bir kitap sevgisiydi. Yemek az yenilsin; ama evde muhakkak kitap olsun.”<sup>42</sup>*

İstanbul Üniversitesi'nde tasavvufun felsefe ile birlikte okutulmasını savunan, felsefe ile tasavvuf arasında kesin fakat sağlıklı bir sınır çizen Ergin'in tasavvuf anlayışının şekillenmesinde dönemin önemli tasavvufi şahsiyetlerinden olan Abdülaziz Mecdi Efendi ile İsmail Fennî Ertuğrul ve Babanzade Ahmed Naim Beylerin büyük etkisi olmuştur.

1910 yılında başladığı eğitimcilik çalışmalarını, tarih, edebiyat, felsefe, sosyoloji, belediyeçilik gibi alanlarda ve çeşitli okullarda, halkevlerinde, verdiği konferanslarla vefatına kadar durmadan devam ettirmiştir.

Bedi N. Şehsuvaroğlu çok yakından tanıdığı Osman Ergin için yazdığı biyografisini şu cümlelerle bitirmektedir;

*“Hayatta hatırladığı en mesut demler yazdığı bir kitabın ilk tashihlerini eline aldığı zamanlardır. Kısacası kitapçılık ve kütüphanecilik belki de onun çok heves ettiği bir meslekti. Ona ulaşamadı, amma bugün yazdıkları ve topladıkları büyük bir kütüphane tutmaktadır. Bu sebeplerdir ki kendisi altın Maarif madalyası ve Maarif nişanını hâmindir. Hayatının hikâyesinden de anlıyoruz ki bu şerefli yolda ona rehber olan bir insan çıkmadı. Fakat şansın mütevali tecellileri onu bu ilim âlemine sevk etti. Bu sebeple diyebiliriz ki Osman Ergin'in bugünkü kemâli mahzâ kaderin eseridir. Ve o kemâl yolcusunun bugünün gençliğine tek öğüdü şudur: Her şeyden evvel garp dillerinden birini iyice öğrenin ve eğer ilim yapacaksanız mazi ile olan alâkanızı kesmemek için ayrıca Arapça ve Farsça'ya da çalışın.”<sup>43</sup>*

<sup>41</sup> A.Süheyl Ünver, a.g.e., s.163

<sup>42</sup> *Vefatının 50. Yılında Osman Nuri Ergin*, İstanbul Mekân ve İnsan, editörler: Müslüm Yılmaz, Recep Bozlağan, Nail Yılmaz, Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul 2012, s.182

<sup>43</sup> Bedi N. Şehsuvaroğlu, a.g.e., s.15

## Eserleri

### A. Belediyecilik Tarihi ile ilgili eserleri

1. *Mecelle-i Umûr-ı Belediyye*<sup>44</sup>: Türkiye belediyecilik tarihi ve belediye uygulamalarıyla ilgili olan bu çalışma Osman Nuri Ergin'in en önemli eseridir. Bu dönemde büyük komisyonların hazırlayamadığı bu tarzdaki çalışmaları Osman Nuri Ergin tek başına yapmıştır. Bu eser aynı zamanda İstanbul şehir tarihçiliği açısından da henüz aşılamamıştır. Yerel yönetimcilerin el kitabı olan bu eser, orijinali eski harflerle beş cilt olarak basılmıştır. 1995 yılında dokuz cilt olarak yeni harflere aktarılmıştır. İlk ciltte eserin yazılışının nasıl gerçekleştiği, belediye ve şehir bürokrasisi, Batı belediyeleri, esnaf teşkilatları, en önemlisi İstanbul tarihini de anlatır. İkinci ciltte iâşe, temizlik, imar, itfaiye teşkilatları ve yangınlar; üçüncü ciltte belediye kanunları ve teşkilatı; dördüncü ve beşinci ciltte belediye kanunları ve nizamnâmeler, imtiyazlı şirketlerin şartnâme ve nizamnâmeleri; altıncı ciltte sıhhiye işleri; yedinci ve sekizinci ciltlerde imar ve iskân gibi konularda bilgiler ihtiva etmektedir. Dokuzuncu ciltte ise kullanımı kolaylaştırmak için içindekiler bölümü ile dizinler yer almıştır. Bu eser İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından günümüz alfabesine aktararak yayınlamıştır.<sup>45</sup>

2. *Muhtasar Mecelle-i Umûr-ı Belediye* (İstanbul 1337/1921): Eser ilk defa 1337/1921'de basılmış<sup>46</sup>, daha sonra kitabın muhteviyatı biraz daha genişletilerek 1339/1923'te ikinci defa basılmıştır. Eserde belediye teşkilatının genel yapısı ve tanımlar, belediyenin vazifeleri, belediye kanunları, belediye gelirleri ve vergileri ile tarifeleri, müzayede şekil ve koşulları yer almaktadır. Bu eser, adından da anlaşılacağı üzere *Mecelle-i Umûr-ı Belediye*'nin

<sup>44</sup> Osman Nuri (Ergin), *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Kavanin, Nizam ve Talimat-ı Belediye*, Dersââdet (İstanbul) Arşak Garoyan Matbaası, 1330, c.2, s.768,

Osman Nuri (Ergin), *Mecelle-i Umur-ı Belediye, İmtiyazat ve Mukavelat-ı Belediye*, Dersââdet (İstanbul) Arşak Garoyan Matbaası, 1330, c.3, s.876

Osman Nuri (Ergin), *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Kavanin, Nizam ve Talimat-ı Sıhhiye-i Belediye*, Dersââdet (İstanbul) Arşak Garoyan Matbaası, 1331. c.4, s.658

Osman Nuri (Ergin), *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Evamir ve Mukarrerat-ı Belediye*, Dersââdet (İstanbul) Arşak Garoyan Matbaası, 1335, c. 5, s.1166

Osman Nuri (Ergin), *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Tarih-i Teşkilat-ı Belediye*, Dersââdet (İstanbul) Arşak Garoyan Matbaası, 1330, c.1, s.320

<sup>45</sup> Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umur-ı Belediye*, Yayın Yönetmeni, Cengiz Özdemir, Yayın Danışmanı: Azmi Özcan, Tufan Buzpınar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995 c.1,s.10

<sup>46</sup> Osman Nuri (Ergin), *Muhtasar Mecelle-i Umur-ı Belediye*, İstanbul 1339, Bahriyye Matbaası, s. 538

muhtasarıdır. *Muhtasar Mecelle-i Umûr-ı Belediye* belediye görevlileri için bir el kitabı niteliğindedir. Marmara Belediyeler Birliği tarafından günümüz alfabesine aktarılarak yayımlanmıştır.<sup>47</sup>

3. *Küçük Mecelle-i Umûr-ı Belediye* (İstanbul 1340/1924): *Muhtasar Mecelle-i Umûr-ı Belediye* Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi'nin de belediyelerin vergi miktarlarının tespit kararı üzerine eski kanunların bazı bölümleri değiştirilerek tekrar yayınlamıştır.<sup>48</sup>

4. *Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu, Talimat ve Tarifeleri* (İstanbul 1340/1924): Belediye vergi gelirlerinin tarihçesi, vergi çeşitleri, inşaat ruhsatları, eğlence mahalleri, kadastro ve ifraz haritaları, kantar vergisi, ihtisab, delâliye, nakil vasıtaları, müruriye, zebhiye (kasaplardan alınan vergi), duhûliye, müskirât, şerefiye vergileri ile bunların tahsil usullerini ihtiva etmektedir.<sup>49</sup>

5. *Belediye Kanunu Fihristi* (İstanbul 1931): Belediyenin kanunlarını da tanzim eden Osman Ergin, bu kanunların fihristini içeren müstakil bir kitapçık hazırlamıştır. Kitabın önsözünde bunu şöyle dile getirmiştir: “1580 numaralı ve 3 nisan 1930 tarihli Belediye Kanununun (165) maddesi ve bazı maddelerin (70)den ziyade fıkrayı ihtiva etmekte olması herhangi bir meselenin kanunun hangi maddesinde ve o maddenin de kaçınıcı fıkrasında olduğunu bilmek ve bulmak hususunda pek çok müşkülâtı ve vakit ziyanını mucip olduğu görüldüğü üzere bu fihrist tertip olundu.”<sup>50</sup>

6. *Belediye Bilgileri* (İstanbul 1932): Osman Nuri Ergin'in vilayet mektupçusu olarak hazırladığı bu kitapta belediye teşkilatı ve vazifeleri, bir meslek olarak belediyecilik, memâlik-i ecnebiyede belediyecilik, İstanbul'da ilçe belediyelerinin ilk teşekkülü ve dâire-i belediyeler, İstanbul belediye teşkilâtları anlatılmaktadır.<sup>51</sup>

<sup>47</sup> Osman Nuri (Ergin), *Muhtasar Mecelle-i Umur-ı Belediye*, haz. Müslüm Yılmaz, Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul 2012

<sup>48</sup> Osman Nuri (Ergin), *Küçük Mecelle-i Umur-ı Belediye*, İstanbul 1340 (1924) Evkaf-ı İslamiye Matbaası

<sup>49</sup> Osman Nuri (Ergin), *Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu, Talimat ve Tarifeleri*, İstanbul 1340 (1924) Şehremâneti Matbaası

<sup>50</sup> Osman Ergin, *Belediye Kanunu Fihristi*, Belediye Matbaası, İstanbul 1931, s.1

<sup>51</sup> Osman Nuri (Ergin), *Belediye Bilgileri*, Hamit Bey Matbaası, İstanbul 1932

7. *Cumhuriyet ve İstanbul Mahallî İdaresi* (İstanbul 1933): İstanbul Belediyesi Mecmuası'nın 109-110 sayılı nüshasında yayımlanan bu eser, Cumhuriyet'in onuncu yıldönümünde hazırlanmış olup on yılda İstanbul vilayeti ve belediye sınırlarında yapılmış olan faaliyetler anlatılmıştır. Ayrıca küçük kitapçık olarak basılmıştır.<sup>52</sup>

8. *İstanbul Şehri Rehberi* (İstanbul 1934): İstanbul'un ilk şehir rehberidir.<sup>53</sup> Sokak isimleri alfabetik sıra ile harita numaralarına göndermeler yapılarak hazırlanmıştır. Osman Ergin'e kadar böyle bir eser hazırlanamamasının sebebi: rehberine esas olacak fenni ve umumi harita yapılmaması, şehirdeki yollara ve meydanlara tek ve milli adlar verilmemesidir.<sup>54</sup> Osman Nuri Ergin İstanbul sokaklarını adım adım gezerek bu eseri hazırlamıştır. İstanbul'un sokaklarına tarihte yaşamış önemli şahısların isimlerini vermiştir. Bu çalışma ile İstanbul sokakları milli bir kimliğe kavuşmuştur. Bu değerli çalışma İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından tekrar yayımlanmıştır.<sup>55</sup>

9. *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkışâfi* (İstanbul 1936): Osman Ergin'in İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İctimaiyat Enstitüsü'de verdiği iki konferansı genişletilerek yayımlamıştır. 3 başlık altında oluşan bu eserde, şehircilik tarihinin yanında fert-cemiyet ilişkileri, azınlık idaresi ve patrikhane sistemi, şehircilikte cemiyet sistemi konuları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Şehirciliğin ne gibi hususlar altında gelişeceği örnekler ile anlatılmış, şehirleşmede geri kalınmasının nedenleri de açıklanmıştır.<sup>56</sup>

10. *İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri* (İstanbul 1938): Osman Nuri Ergin'in Eminönü Halkevi'nde verdiği konferans ilk önce İstanbul Belediye Mecmuasında<sup>57</sup>, daha sonra da biraz genişleterek müstakil bir kitap olarak yayımlanmıştır.<sup>58</sup> İstanbul'un fethinden sonra Türklerin beş asırlık bir zaman diliminde İstanbul'u ne şekilde imar ve iskân ettiklerini anlatmaktadır. Bu

<sup>52</sup> Osman Nuri (Ergin), *Cumhuriyet ve İstanbul Mahallî İdaresi*, Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi, İstanbul 1933

<sup>53</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul Şehir Rehberi*, İstanbul 1934

<sup>54</sup> E.Nedret İşli, *a.g.e.*, s.9-10

<sup>55</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul Şehir Rehberi*, Yayın Yönetmeni Ahmet Kal'a, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstanbul Araştırmaları Merkezi, 1998. s. 724

<sup>56</sup> Osman Ergin, *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkışâfi*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İctimaiyat Enstitüsü Neşriyatı:3, Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1936 s.158

<sup>57</sup> Osman Ergin, *İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri*, İstanbul Belediye Mecmuası 1938, sy: 160-162, s.799-833

<sup>58</sup> Osman Ergin, *İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri*, İstanbul Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı VI, İstanbul Bühaneddin Matbaası, İstanbul 1938

eserde, yapılan yol ve meydan çalışmaları, bunların genişliği, binaların genel yapısı ve genel olarak şehrin planı, şehrin tanzimi hususlarında bilgiler vermektedir. İstanbul'un fetihten hemen sonra nasıl bir Türk-İslam kültürü içinde yapılandırıldığı anlatılmaktadır.

11. *Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi* (İstanbul 1939): İslam dinindeki vakıf sisteminin ana unsuru olan imaret, şehre hayat veren mekânların başında gelmektedir. İmaret kelimesinin Osmanlıda çok geniş anlamlarının olduğunu, imaret olgusu bir şehri oluşturan ana esaslar olan ibadet, aşhane ve aşevi olarak tanınan hayır kurumlarının tarihçesini belirtmektedir.<sup>59</sup>

12. *Türk İmar Tarihinde Vakıflar, Belediyeler, Patrikhaneler* (İstanbul 1944): Şehircilik, şehirde fert ve cemiyet ilişkileri, vakıf müesseseleri ve bunların devletleştirilmesi, azınlıklar ve patrikhanenin idare tarzı, mahallelerin teşekkülü ve idare tarzı, nahiye ve köy teşkilatları gibi hususlar anlatılmıştır. Bu eseri Osman Ergin şöyle tanıtmaktadır:

*“Vakıf ile ilgili araştırmalar ya dinî ya da kanunî yönden ortaya konulmuştur. Vakfın belediyeçilik ve imarcılık cephesi nedense hiç bahis konusu edilmemiştir ve hatıra da gelmemiştir. Vakfın bilhassa Osmanlı idare teşkilatında ferdiyet üzerine kurulmuş geniş bir belediyeçilik cephesi bulunduğunu ilk önce ben ortaya atmıştım. Bu konu daha evvel Beynelmül Şehirler Birliği'nin İstanbul Belediyesi'nden istemesi üzerine tarafımdan yazılıp bu birliğin 1932'de Londra'da toplanan beşinci kongresi dolayısı ile çıkan eserin 366-372. sayfaları arasında üç sütun üzerine Fransızca, Almanca ve İngilizce neşrolunmuştur.”*<sup>60</sup>

Bu çalışma ilk önce *Siyasî İlimler* dergisinin 88-89-90 ve 91. sayılarında yayımlanmıştır.<sup>61</sup> Bu makaleler toplanarak daha sonra kitap olarak yayımlanmıştır.<sup>62</sup>

13. *Fâtiḥ İmâreti Vakfiyesi* (İstanbul 1945): İstanbul'un fethinin 500. yılında yayımlanan bu eserde vakfiyenin ne anlama geldiğinden kısaca bahsettikten sonra Fatih Sultan Mehmed'in yaptırmış olduğu eserlerden ve eserler için tanzim ettirdiği vakfiyelerden bahsetmektedir. Eserde Fatih Sultan Mehmed'in, Türk İslam Eserleri Müzesi, Başbakanlık Arşivi Topkapı Sarayı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü arşivlerindeki

<sup>59</sup>Osman Nuri Ergin, *Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1939

<sup>60</sup>Osman Nuri Ergin, *Türk İmar Tarihinde Vakıflar, Belediyeler, Patrikhaneler*, Siyasi İlimler Mecmuası Yayını, İstanbul 1944, s.3-4

<sup>61</sup> A.Taha İmamoğlu, “Osman Nuri Ergin: Cumhuriyet Döneminin İlk Şehir Tarihçisi”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 3, Sayı 6, 2005, s.556

<sup>62</sup> Osman Nuri Ergin, *Türk İmar Tarihinde Vakıflar, Belediyeler, Patrikhaneler*, İstanbul Türkiye Basımevi, İstanbul 1944



vakfiyelerinden bahsedilmektedir. Eserin 68 sayfalık ikinci bölümünde vakfiyenin tıpkıbasımı yer almaktadır.<sup>63</sup>

### B. Eğitim ve Eğitim Tarihiyle İlgili Eserleri

1. *Kolay Elifba* (İstanbul 1326) 1910. Dârüşşafaka Mezunîn Cemiyeti idâresinde bulunan gece derslerine mahsus Çırak Mektebi'nde okunmak üzere hazırlanmıştır.

Osman Ergin yalnız bu mekteplerde değil, halkı okutan gece mekteplerinde de faal bir rol oynamıştır. Osman Ergin, II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra Darüşşafaka mezunlarının “Çırak Mektebi” adı ile Çiçek Pazarı'nda açtıkları gece derslerinde alfabeyi en pratik yolla öğretmeyi üzerine almış ve uyguladığı okutma usulünü *Kolay Elifba* adı ile yazıp bastırmıştır. Bu usul hakikaten pratik ve faydalı görülmüş olacak ki kısa zaman sonra ilâveli *Kolay Elifba*, *Tecrübeli Kolay Elifba* ve *Hakikî Kolay Elifba* adlı risaleler ortaya çıkmıştır. Bu çalışma 1928'deki *Harf İnkılâbı*'na kadar sürmüştür.<sup>64</sup>

2. *Müessesât-ı Hayriyye-i Sıhhiyye Müdüriyeti* (İstanbul 1327/1911) Memuriyeti sırasında bu kurumda da görev alan Osman Nuri Ergin bu çalışması ile hem kurumu hem de işlevini ortaya koymuştur.<sup>65</sup> İstanbul ve Türk tıp tarihi açısından büyük bir kaynak olan bu eserin yıllık olarak yayımlanması düşünülmüştür. Osman Ergin hakkındaki bazı biyografilerde bir kısmında eğitim ile ilgili kitapları sınıfına alınan bu eser genel olarak İstanbul'daki tıp müesseselerini anlatır.<sup>66</sup>

3. *Dârüşşafaka, Türkiye'de İlk Halk Mektebi* (İstanbul 1927, Mehmed İzzet, Mehmed Esad ve Ali Kâmi Beylerle birlikte).<sup>67</sup> Eserde Dârüşşafaka'nın müessesileri, Cemiyet-i İlmiye-i Tedrisiyenin teşekkülü, Valide Mektebi, Dârüşşafaka'nın tarihi, bu müessesenin kurucularının kısa hayatları, talebelerin hangi şartlarla okula kabul edildiği, öğretmenler ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu eser, Mehmet Kanar tarafından günümüz Türkçesine aktarılarak yayımlanmıştır.<sup>68</sup>

<sup>63</sup>Osman (Nuri) Ergin, *Fatih İmareti Vakfiyesi*, İstanbul Belediye Matbaası 1946

<sup>64</sup>M.Orhan Durusoy, *a.g.e.*, s.VII; S.Ünver, *a.g.e.*, s.166-167

<sup>65</sup> Osman Nuri (Ergin), *Müessesât-ı Hayriyye-i Sıhhiyye Müdüriyeti*, İstanbul 1327, Matbaa-ı Arşak Garoyan Matbaası, s.114

<sup>66</sup>E.Nedret İşli, *a.g.e.*, s.5

<sup>67</sup> Osman Nuri (Ergin), Mehmed İzzet, Mehmed Esad, Ali Kâmi, *Darüşşafaka Türkiye'de İlk Halk Mektebi (Darüşşafaka Nasıl Doğdu, Ne Hizmetler Etti, Nasıl Yaşıyor)*, Evkaf-ı İslamiye Matbaası İstanbul, s.210

<sup>68</sup> *Darüşşafaka Türkiye'de İlk Halk Mektebi (Darüşşafaka Nasıl Doğdu, Ne Hizmetler Etti, Nasıl Yaşıyor)*, Osman Nuri (Ergin), Mehmed İzzet, Mehmed Esad, Ali Kâmi, 1349/1930, Haz. Mehmet Kanar, Darüşşafakalılar Derneği, İstanbul 2000, s.243

4. *Türk Maarif Tarihi (I-III)* (İstanbul 1939-1943):<sup>69</sup> Türk eğitim tarihi konusunda yazılmış en geniş çaplı eser olup bugün de değerini korumaktadır. Yazar eserini hazırlarken belli bir tasnif ve mukayese esasına göre tertip etmiştir. Buna göre birinci kısımda Araplaşma ve skolâstik tedris devri 1453-1938, ikinci kısımda garplılaşma ve yenilik devri 1773-1923; üçüncü kısımda Türkleşme ve Milliyetçilik devri, dördüncü kısımda beş asır boyunca İstanbul'da kurulmuş olan ilim ve terbiye müesseselerini inceler. İlk olarak 1939'da daha sonra 1977 yılında tekrar yayımlanmıştır.<sup>70</sup> Bu eserin ilk cildi basıldığı zaman bazı hususlar hakkında düzeltme ibareleri yazılmıştır.<sup>71</sup> Bu eser yayımladığında büyük bir yankı uyandırmış, eserin seçme bölümleri dönemin önemli dergilerinde matbuat hayatı başlığı altında yayımlanmıştır.<sup>72</sup> Bu eser hakkında Orhan Durusoy şöyle bir açıklamada bulunmuştur;

*“Bu eserin ciltleri çıktıkça muharrirler tarafından bir hayli mütalâa yürütüldüğü gibi Maarif vekâleti de bunun hakkında takdirini esirgememiştir. Ezcümle Hasan Ali Yücel, Büyük Millet Meclisinde, Maarif tarihi için ne gibi neşriyat yapılmış olduğuna dair sorulan bir suali cevaplandırırken, diğer eserler arasında Maarif Tarihi hakkında en takdîrkar cümleleri sarf etmiş olduğu gibi eserin 4. cildi çıktığı zaman müellife gönderdiği bir mektubunda bu takdirini şu cümlelerle de bildirmiştir: “Bu cildi de evvelce çıkardığımız öteki ciltler gibi özlü, faydalı ve çok değerli buldum. Kültür hayatımıza yapmış olduğunuz bunca hizmetlere çok güzel bir ilave olan bu eserinizden dolayı size derin şükranlarımı arz ederim. Vekalet yalnız sözle kalmayarak Türkiye'nin bütün liseleri ve kütüphaneleri için Maarif Tarihi'nin her cildinden üçyüz nüsha satın aldığı gibi o zaman birer kültür müessesesi olan Halkevleri de her ciltten ikişer yüz nüsha almak suretiyle bu yolda vekaleti takip etmiştir.”<sup>73</sup>*

5. *İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri ve Cemiyetleri* (İstanbul 1940): İstanbul'da bulunan Tıp mekteplerini anlatan bu eser döneminin önemli kaynaklarından.<sup>74</sup>

<sup>69</sup> Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, Osmanbey Matbaası, İstanbul 1939-1940

<sup>70</sup> Osman Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, Eser Neşriyat, İstanbul 1977

<sup>71</sup> Hüseyin Namık Orkun, *Bibliyografya Türkiye Maarif Tarihi* (Yazan Osman Ergin, İstanbul 1939), *Türklük Dergisi* sayı: 3, yıl:1939 s.247-248

<sup>72</sup> Osman Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi Matbuat Hayatı, Fikir Hareketleri İlimi-Siyasi-Edebi Risale*, 8 Temmuz 1939 yıl.6, c.12, s.185-17 Ağustos 1940 yıl.7, c.14 s.281-283

<sup>73</sup> M.Orhan Durusoy, *a.g.e.*,s.XI

<sup>74</sup> Osman Ergin, *İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri, Cemiyetleri*, İstanbul Tıp Tarihi Enstitüsü sayı:17 Osmanbey Matbaası

6. *Dârüşşafaka'nın Emlâk ve Akarları* (İstanbul 1951): *Dârüşşafaka* Mektebi'nin tarihini kaleme alan Ergin, *Dârüşşafaka'nın* geliri olan emlak ve akarlarını Tahir Söğütlü, Asım Baltacıgil ile beraber yazmıştır.<sup>75</sup> Eserde *Dârüşşafaka*'ya vakfedilmiş birçok yeri ve geliri göstermektedir.

7. *Türklerin Medeniyet ve Sanat Tarihlerinden Notlar* (İstanbul 1957): Turizm Umum Müdürlüğü tarafından seyyahlara rehberlik edecekler için açılmış olan derslerde verdiği konferanslar çoğaltılarak talebelere dağıtılmıştır. Ne yazık ki kütüphane kataloglarını taramamıza rağmen bu esere ulaşamadık.

### C. Biyografiler

1. *İstanbul Şehreminleri* (İstanbul 1927): 1855-1928 yılları arasında İstanbul Belediye Reisiği yapmış olan şahısların biyografilerinin yanında bu şahısların İstanbul'a hizmetlerinin de anlatıldığı bir kitaptır. 7 devir olarak eserini bölümlere ayırmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı 1996 yılında resimli olarak tekrar yayımlamıştır.<sup>76</sup>

2. *Muallim Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi* (İstanbul 1937):<sup>77</sup> Muallim M. Cevdet'in vefatı başta Osman Nuri Ergin olmak üzere Muallim Cevdet'i seven birçok ilim adamını üzmüştür. Osman Nuri Ergin bu kitabın önsözünde bu kitabın yayına hazırlanmasını şöyle anlatır:

*“1935’de M.Cevdet’i edebi durağına bırakıp düşünceli ve kederli bir halde şehre dönerken o günden itibaren maddi hayatı sönmüş olan bu ilim adamını manen yaşatabilmek için onun hakkında kitap yazılması fikri şimşek hızıyla birden bire aklımdan geçmiştir. Nakil vasıtasına bindiğim sırada kendisi ile karşılaşmış olduğum Cevdet’in ve benim aziz arkadaşımız Doktor Süheyl Ünver de ilk söz olarak böyle bir teklif yapınca Cevdet’e karşı ikimizin kalplerinin birden çarpmakta olduğunu anladım ve kitap hakkındaki düşüncemde biraz daha cesaretlendim. Ertesi gün kitapçı Raif (Yelkenci): Cevdet’in kitaplarını basan Bozkurt Matbaası onun için bir risale yazdırıp basmağa kalkışıyor! diye haber vermiş, bu kadirşinaslık da benim için ikinci bir müşevvik olmuştur.”*<sup>78</sup>

<sup>75</sup> Tahir Söğütlü, Asım Baltacıgil, Osman Ergin, *Dârüşşafaka'nın Emlâk ve Akarları*, İstanbul Zafer Basımevi, İstanbul 1951

<sup>76</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul Şehreminleri*, Haz.Ahmet Nezih Galtekin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları 1996 s.620

<sup>77</sup> Osman Ergin, *Muallim M.Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, Bozkurt Basımevi, İstanbul 1937 s.748+96

<sup>78</sup> Osman Ergin, *Muallim M.Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü İstanbul 2005 s.XII

A.Süheyl Ünver'in, Osman Ergin'i "fenâ-fil Cevdet"<sup>79</sup> olarak nitelendirmesinin bir neticesi olarak bu eserin meydana geldiğini söylemektedir. Eser üç bölüm olarak hazırlanmıştır. İlk bölümde, Muallim Cevdet'in hayatı ve eserleri, ikinci bölümde dostlarının Muallim Cevdet hakkındaki düşünce ve hatıralarından bahseden yazılar yer almaktadır. Üçüncü bölümde Muallim Cevdet'in yayımlanmamış birkaç makalesi ile tarih sözlüğü ilave edilmiştir. Bu kıymetli eser basıldıktan kısa bir zaman sonra tükenmiştir. Yıllar geçtikçe kitaba olan talep artmış ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü tarafından 2005 yılında ikinci baskısı yapılmıştır. Bu eserde dikkat çeken diğer bir husus ise kitabın bitiminde 96 sayfalık bir açıklamalı tarihî sözlük bulunmasıdır. Bu sözlük Muallim Cevdet'in yarıda kalmış bir eseridir. "Basılmış olan altı forması ziyandan kurtulması için bu kitaba" Osman Nuri Ergin tarafından eklenmiştir.<sup>80</sup>

### 3. Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Tolun, Hayatı ve Şahsiyeti (İstanbul 1942)

<sup>81</sup>:Abdülaziz Mecdî Efendi'ye müntesip olan Ergin, mürşidi hakkında yazdığı bu eser, onun tasavvufî yönünü ortaya koymaktadır. Eserde Abdülaziz Mecdî Efendi'nin hayatı, eserleri ve vefatı sonrası onun için yazılan şiirlerden örnekler bulunmaktadır. Eserin önsözünde;

*"Gerçek büyük adamlar, muhitlerini gerçekten iyiliğe, güzelliğe, doğruluğa, temizliğe götürebilmiş bahtiyarlardır ve pek samimi, muhlis kanaatim: Üstat işte bu bahtiyarlardandır. Şurasını da hemen kaydedeyim ki: gerek üstadın muhterem ailesi, gerekse arkadaşlarım bu işte o kadar samimi davrandılar ki, eserin neşrinde yardımlarının miktarını ve adlarının neşrinin bile muvafık görmediler. Bu suretle de hizmet ve muavenetlerinin hasbi olduğunu ispat etmiş bulundular. Türk kültürü hesabına kendilerine ne kadar teşekkür edilse yeri vardır.*

*Eserin planına gelince: Söylemeğe hacet yok ki, bu bir telifdir. Arap edebiyatında telif: birbirine aykırı görülen şeylerin yan yana getirilerek, aralarında az çok ülfet ve ünsiyet peyda etmek manasına gelir. Birçok edebi, felsefî ve tasavvufî bahisleri yan yana getirilerek ve bir hayli ilmi, siyasi, içtimai şahsiyetleri bir yerde bulundurarak; aralarında müaneset ve ülfetine çalıştım."*<sup>82</sup>

<sup>79</sup> Ahmed Güner Sayar, *A.Süheyl Ünver Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri (1898-1986)*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2004, s.192

<sup>80</sup> Osman Ergin, *Muallim M. Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, Bozkurt Basımevi, İstanbul 1937 s.723

<sup>81</sup> Osman Ergin, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Tolun, Hayatı ve Şahsiyeti*, Kenan Matbaası İstanbul 1942 s.340

<sup>82</sup> Osman Ergin, *a.g.e.* s.III

4. *Sadreddin Konevî ve Eserleri (1957)*<sup>83</sup>: Bu küçük risalede Muhyiddin ibni Arabî'nin tasavvuf ekolünün Anadolu'daki önemli temsilcisi olan Sadreddin Konevî'nin hayatı ve eserleri anlatılmaktadır. Sadreddin Konevî hakkında genel geçer sözlerin eserlerinin hakkıyla incelenmeden söylenmemesi gerektiğini söyleyen Osman Ergin;

*“Şunu da kaydetmek lazım gelir ki Sadreddin'in tebellür etmesi beklenen mesleği ne olursa olsun, bu meslekten sonraları Gazali gibi rücü etmiş olduğunu ve adeta mütefekkirlerin ictihad kapılarını kapamaları gibi, onu da şerh, tevil ve izah yollarını kapadığını vasiyetnamesi açıkça göstermektedir. Vasiyetnamenin metni fotokopi halinde verildiği için okuyucuların üzerinde duracaklarını ümit ederiz.”*<sup>84</sup>

Bu vasiyetnamenin tıpkıbasımını eserin sonuna eklemiştir.

#### D. Neşre Hazırladığı Kitaplar

1. *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Divanı (İstanbul 1945)*:<sup>85</sup> Abdülaziz Mecdî Efendi'nin hayatını kaleme alan Ergin, Abdülaziz Mecdî Tolun'un şiirlerini toplayıp divan olarak hazırlamıştır. Osman Ergin, Mecdî Efendi'nin 1302/1886 yılından, vefat ettiği 1942 yılına kadar yazdığı şiirleri toplayıp gayr-i mürettep bir divan oluşturmuştur. Osman Ergin, Abdülaziz Mecdî Efendi'nin şiirlerini dört bölüm halinde sıralamıştır. Divanda bulunan şiirler klasik divan tertibine göre değil, şiirlerin yazılış tarihine göre tertip edilmiştir. Eserin önsözünde Osman Ergin şöyle demektedir:

*“Üstad 1302/1886'da ilk şiirini yazmış ve o tarihten irtihali olan 1942'ye kadar durmadan şiir söylemiştir. Bu uzun müddet içerisinde yazmış olduğu manzum eserleri hayli bir yekûn tutarsa da divana bütün eserleri konulmayıp ancak edebi tavsifleri, ahlaki telkinleri ve tasavvufi mahiyetleri haiz olanları seçilip alınmıştır. Neşredilmeyenler kendisinin tenvimiyeye dediği ninnilerle, doğum tebrikleri, ölüm taziyeleri ve mezar taşı kitabeleri gibi tasavvufla ilgisi olmayan şahsi parçalar ve ailevi hatıralardır. Bunların divana konulmasına, o türlü parçaların herkesi alakadar etmeyeceği olduğu kadar kağıt darlığı ve basım güçlüğünden dolayı kısaltma mecburiyeti de sebep olmuştur. İleride geniş bir zamanda divanın ikinci tabında istenilirse bunlar da eserin çerçevesine alınabilir.”*<sup>86</sup>

<sup>83</sup> Osman Ergin, *Sadreddin Konevî ve Eserleri*, İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası, İstanbul 1957, s.63-90

<sup>84</sup> Osman Ergin, *a.g.e.* s.66

<sup>85</sup> Osman Ergin, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Divanı*, İstanbul Gün Basımevi 1945 s.156

<sup>86</sup> Osman Ergin, *a.g.e.*,s.III

Bu şiirler Osman Ergin'in el yazısı ile istinsah edilmiş, 3 ayrı küçük defter halinde Atatürk Kitaplığına bağışladığı kitaplar arasındadır.<sup>87</sup>

2. *İnsan Hakları Beyannamesinin İslâm Hukukuna Göre İzahı* (İstanbul 1949):<sup>88</sup> Hüseyin Kâzım Kadri tarafından kaleme alınan ve asıl adı Teşri-i İnsanî ve İslâmî olan 1917 tarihinde yayınlanan eser, Osman Ergin tarafından genişletilerek yayımlanmıştır. Hüseyin Kazım Kadri'nin üslubunda yer yer değişikliklerde bulunulmuştur. Bunun nedenini Osman Ergin; "*Arap, Fars ve Osmanlı'nın gramerini okumayan ve bilmeyen yeni nesle ancak bu suretle hizmet edilebilir.*" şeklinde açıklamada bulunmuştur.<sup>89</sup> 96 sayfalık eserin 42 sayfası, müellif Hüseyin Kazım Kadri'nin hayatı, şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi vermektedir.

3. *Hakikat Nurları (Envar-ı Hakikat)*:Asıl adı Envâr-ı Hakikat olup müellifin hayatında basılmayan eseri, Osman Nuri Ergin sadeleştirip esere önemli notlar eklemek suretiyle yayımlamıştır.

*"H.Hirschfeld'in New Researches into one Composition and Exegesis of the Qoran (London 1902) ve W. Clair Tisdall'in Original Sources of the Qoran (London 1905) adlı eserlerindeki İddialara reddiye olarak kaleme alınmıştır. Eserde bu müelliflerin Hz. Peygamber'in ruhî dengesi, çok evliliği, Kurân-ı Kerim'in kaynakları, Sâbilik ve Yahudiliğin İslâm dinine etkisiyle ilgili görüşlerine cevap verilmektedir. Ayrıca İslâm'ın ulûhiyyet anlayışı bakımından diğer ilâhî dinlerden farkı üzerinde durulmakta ve Resûl-i Ekrem'in nübüvvetinin ispatına yer verilmektedir."*<sup>90</sup>

Bu eseri yayına hazırlarken kitaptaki hususlarla alakalı bazı gerekli açıklamalar yapmış ve sonuna küçük bir lügatçe hazırlamıştır. Fakat baskı aşamasındaki zorluklardan dolayı lügatçeyi esere dâhil etmemiştir. Esere açıklamalar koymasının nedenini önsözde şöyle belirtmiştir:

<sup>87</sup> Osman Nuri Ergin, *Divan/Abdülaziz Mecdi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001050/001051/000680

<sup>88</sup> Hüseyin Kazım Kadri, *İnsan Hakları Beynamesi'nin İslam Hukukuna Göre İzahı*, Yayına Haz. Osman Ergin, Sinan Matbaası ve Neşriyat ve Evi İstanbul 1949 s.95

<sup>89</sup> Hüseyin Kazım Kadri, *a.g.e.*, s.III

<sup>90</sup> Süleyman Hayri Bolay, "*İsmail Fenni Ertuğrul*" mad. DİA, c.23 s.

“İsmail Fenni Ertuğrul merhum, yazılarını muhtelif zamanlarda, küçük büyük kitalara, kâğıtlara yazmış, sonradan aklına gelen mütalâaları yahut me hazlerde rastladığı malumatı bu kâğıtların kenarlarına çıkıntı suretiyle eklemiştir, buna imkân bulamadığı yerlerde ise çıkıntıları ayrı kâğıtlara yazarak yapıştırılmıştır. Velhasıl eserini muntazam bir kitap şeklinde değil, tomar halinde vücuda getirmiş olduğu için bu şekilde matbaaya verilemezdi, verilse ki hiçbir mürettip bunun içinden çıkamazdı. Bir de eser tebyiz olunan şeklinde de bastırılsaydı okuyacak olanlar yine içinden çıkamayacaklardı. Çünkü yazılarda mevzular kısım, bab ve fasıl gibi parçalara ayrılmamıştı. Bu mahzuru gidermek maksadıyla matbaaya verilmeden evvel eser gözden geçirilerek her bahse bir başlık konuldu.”<sup>91</sup>

### E. Diğer Eserleri

1. *Bibliyografya: İlm-i Ahvâl-i Kütüb* (İstanbul 1937): Muallim Cevdet’in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi adlı eserin ayrı bir baskısıdır.<sup>92</sup>

2. *Dr. A. Süheyl Ünver Bibliyografyası* (İstanbul 1941-1952): A.Süheyl Ünver’in her yazdığını yakinen takip eden Osman Ergin, bir vefa nişanesi olarak büyük ilim erbabının bibliyografyasını yazmıştır. Bu eser, A.Süheyl Ünver’in 1941 yılına kadar yazmış olduğu “526 kitap, makale, risalenin” bibliyografyasını kapsamaktadır.<sup>93</sup> Eser genişletilerek 1952 yılında tekrar yayımlanmıştır.<sup>94</sup>

3. *İslâm’da Temellük ve Tasarruf Hakkının Dokunulmazlığı* (Ankara 1949): Bu eser, Türk Hukuk Kurumu 1949 yılı ilmi konferansları serisinin üçüncüsü olarak 5 Mart 1949 tarihinde Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde verdiği konferansın kitap olarak basılmasıyla oluşmuştur.<sup>95</sup> İslam dininde “Mülk ve İstimlâk Meselesi” üzerine *Kuran-ı Kerim*’den ayetler ve hadislerle delil getirerek istimlâk kavramının ne anlama geldiğini açıklamaktadır. Tarih boyunca yapılan istimlâk uygulamaları nedenleriyle açıklanmış, istimlâk kavramının nasıl anlaşılması gerektiğini söylemiştir.

<sup>91</sup> İsmail Fenni Ertuğrul, *Hakikat Nurları*, haz. Osman Ergin, İstanbul Kağıt ve Basım İşleri A.Ş. İstanbul 1949 s.V

<sup>92</sup> Osman Ergin, *Muallim M.Cevdet’in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, Bozkurt Basımevi, İstanbul 1937, s.92

<sup>93</sup> Osman Ergin, *Dr. A.Süheyl Ünver Bibliyografyası*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Milli Mecmua Basımevi 1941 s.63,

<sup>94</sup> Osman Ergin, *Dr. A.Süheyl Ünver Bibliyografyası*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Sultanahmet Erkek Sanat Enstitüsü Matbaacılık Bölümü 1952, s.43

<sup>95</sup> Osman Nuri Ergin, *İslâm’da Temellük ve Tasarruf Hakkının Dokunulmazlığı*, Yeni Cezaevi Matbaası, Ankara 1949, s.21

4. *Fâtih'in Hoşgörülüğü* (İstanbul 1953): Dünya Gazetesi'nin İstanbul'un fethinin 500. yılı münasebetiyle hazırladığı 15 sayfalık kitapçık, Fatih Sultan Mehmed'in başka dinlere müntesip insanlara olan hoşgörüsünden bahsetmektedir.<sup>96</sup>

5. *İbn Sîna Bibliyografyası* (İstanbul 1956)<sup>97</sup>: Osman Nuri Ergin'in hazırlamış olduğu bu eser, yalnız ülkemizde değil, İslam dünyasında ve Avrupa'da da büyük yankı uyandırmıştır. Bu eserin döneminde uyandırdığı etkiyi Osman Nuri Ergin Bibliyografyasında A.Süheyl Ünver şöyle bahsetmektedir;

*"İbni Sina'nın ölümü Milâdi 900. yılı dolayısıyla İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Türk Tarih Kurumu ile 1936'da işbirliği yaparak İbni Sinâ'nın kütüphanelerimizdeki eserlerinin de fişleri hazırlattırılarak komiteye dahil Osman Ergin Bey'e tevdi olunarak tanzimi rica edilmiştir. Bizzat kütüphaneleri de dolaşarak noksanlarını tamamlayıp, yorulmak bilmeyen bir gayretle İbni Sinâ Bibliyografyasını hazırlamış ve Türk Tarih Kurumu'nun Ahmed Halid Kitabevi'ne basımını havale ettiği "İbni Sinâ, Şahsiyeti ve Eserleri Hakkında Tetkikler" başlıklı kitapta 6 formalık bir yer kaplamıştır. Böyle bir bibliyografyanın Osman Ergin tarafından çıkarıldığını duyan Brockelmann provalar halinde gönderilen mezkûr formalara istinaden yeniden yazdığı bu maddeyi, meşhur kitabının bu bahiste basılmış formasını iptal ettirerek koymuştur. Bu suretle Osman Ergin'in yeni malûmatı bu eserde yer alıyor. Bunu takiben Osman Ergin'in bahsinden faydalanarak Mısır'da da (Dar'ül-Kütüb'ül-Mısriyye) müdüriyeti 1950'de 4 formalık bir bibliyografya neşretmiştir. Mısır'da Père Anawati de yine Osman Ergin'in eserini esas tutarak ve Brockelmann, Şark ve Garbdaki kütüphanelerde bulabildiklerini de eklemiştir. Ve bütün bunları düzenlemek için Tıp Tarihi Enstitüsündeki fişleri yakından tekrar inceleyerek ve müellif ile de temasa geçerek 473 sahife halinde Arapça olarak neşretmiştir. İran'da Tahran Üniversitesinde Mehdevî aynı senede Farsça yayınladığı 433 sahifelik eserinde, haksız tenkitlerine rağmen yine Osman Ergin eserini aynen eserine almıştır. Muhtelif memleketlerde kendi bulduklarını da bittabi kitabına koymuştur. Bütün bunların Kahire, Bağdat ve Tahran gibi İslâm şehirlerinde alâka toplaması hasebiyle Tıp Tarihi Enstitüsümüz Müşavir üyesi Osman Ergin'e tekrar müracaatla ve bütün kendisini takiben hazırlanan bu yeni neşriyatı da gördükten ve onlar hakkındaki ilmî görüşlerini açıklayarak yeni ve mufassal bir İbni Sinâ Bibliyografyası hazırlatmış ve 1956 yılında Enstitünün yayınları arasında neşir sahasına konmuştur."<sup>98</sup>*

<sup>96</sup> Osman Ergin, *Fatih'in Hoşgörülüğü*, Dünya Matbaası, İstanbul 1953, s.15

<sup>97</sup> Osman Ergin, *İbni Sina Bibliyografyası*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Osman Yalçın Matbaası 1956, s.168

<sup>98</sup> A.Süheyl Ünver, *a.g.e.*, s.170-171



6. *Evrâk-ı Atıkanın Sûret-i Tasfiyesine Dair Rapor*<sup>99</sup>: Bu eseri Şehremâneti Memurin Kalemi Müdürü Mehmed Hayati ve Şehremâneti Hazine-i evrak Başkâtibi Osman Ergin müşterek olarak kaleme almışlardır. Şehremâneti Hazine-ı Evrak başkâtibi olan Osman Nuri (Ergin), Hazine-i evrak binası kurulurken belgelerin nasıl, hangi yöntem ve teknik ile sınıflanacağını belirtmiştir. İstanbul Şehremâneti arşivinin tasnif çalışmalarından bahsetmektedir. Şehremâneti Memurin Kalemi Müdürü Mehmed Hayati Bey ile müşterek yazdığı bu rapor bir yöntem olarak belgelerin arşivlenme metodu açısından çok önemli bir eserdir. Bu rapor makale olarak yayımlanmıştır.<sup>100</sup>

7. *Ahmet Süheyl Ünver, Fatih İstanbul Üniversitesi Tarihine Başlangıç Fatih, Külliyesi Ve Zamanı İlim Hayatı, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul 1946*: A.Süheyl Ünver'e ait bu eserin girişine Osman Nuri Ergin 35 sayfalık bir giriş yazmıştır. Bu giriş yazısı Fatih dönemi ve müesseseleri hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir.

8. *Babanzade Ahmet Naim, İslam Ahlakının Esasları, sadeleştiren Ömer Rıza Doğrul, Yüksel Yayınevi, İstanbul 1945*: Bu eserin girişinde Ahmet Naim Zâtı ve Eserleri adlı bir bölüm Osman Ergin tarafından yazılmıştır. Bu giriş yazısı, Babanzade Ahmet Naim'in çevresi ve tasavvuf anlayışını yansıtmaları açısından oldukça önemli bilgiler vermektedir.

#### **F. Gayr-i matbu eserleri**

Bu eserlerin ekseriyeti Osmanlıca olarak Osman Nuri Ergin tarafından el yazısı ile kaleme alınmıştır.

##### *1. Ahmed Sâfi'nin hayatı ve hal tercümesi*

Son dönem mutasavvıflarından olan Ahmed Safi Bey kendi hayatını yazmış olduğu hacimli eseri Sefineti's-Sâfi'nin I. cildinin ilk sayfasında kendi tercüme-i halinden bahsetmektedir. Osman Nuri Ergin eserin bu bölümünü rika hattı ile istinsah etmiştir. Ahmed Safi Bey'in tercüme-i halini şu şekilde ifade etmektedir:

<sup>99</sup> Osman Nuri, Mehmed Hayati, *Evrâk-ı Atıkanın Sûret-i Tasfiyesine Dâ'ir Râpor*, Dersaadet Matbaa-ı Arşak Garoyan- Bab-ı Ali Caddesi 1332

<sup>100</sup> Fatih Rukancı, Hakan Anameriç, *Evrâk-ı Atıkanın Sûret-i Tasfiyesine Dâ'ir Râpor*, TTK Belgeler,c.XXVII sayı:31, Yıl 2006 sy.91-110 (Eserin tıpkıbasımı da 110 sayfadan sonrasına eklenmiştir.)

“esseyyid Ahmed Safi b. Seyyid İbrahim b. el-Hac Ali, 1267 sene-i hicriyyesi Rabîu'l-âhir'inin yirmi ikinci Pazartesi gecesini İstanbul'da Bahçekapısı hanelerinde dünyaya gelmiş ve Abdülhamid-i Evvel'in Bahçekapısı'nda bina eylediği sıbyan mektebinde Kur'ân-ı Kerim ve tecvid okumuş, Valide Sultan Rüşdiye Mektebi'nde dahi mukaddemât-ı ulûmu görmüştür. Elviye mutasarrıflıkları me'mûriyyetinde bulunan pederiyle beraber Anadolu ve Rumeli cihetlerinde gezmiş ve 1282 sene-i hicriyyesi Receb'inde maliye hazinesi istikraz odasına me'mûr olmuştur. O tarihten itibaren meşâhir-i ulemâdan Tokatlızade demekle ma'rûf ve payesini ihraz ile bi'lfiil Anadolu kazaskerliğinde bulunmuş olan İstanbullu Hâcî Ahmed Efendi'den ulûm-ı Arabiyye'yi ve üçtehidin-i İrânîyye'den olup o zaman İstanbul'da bulunan Mirzâ İsmail'den lisan-ı Fârisî'yi ahz eylemiştir.”<sup>101</sup>

Osman Nuri Ergin'in bu eseri 10 sayfadır. Eserde müellifin hayatı ve müellifin eserinden yer yer iktibas edilen mutasavvıfların tercüme-i hali bulunmaktadır.<sup>102</sup> Dönemin mutasavvıflarıyla tanışan Ahmed Safi Bey hakkında Necdet Tosun şöyle demektedir:

“Nakşî-Hâlidîyye'nin meşayihinden Çarşamba'daki Yanyalı İsmet Efendi'ye müntesib olduğu, ancak tarikatini gizlediği nakledilir. Sefîne'sinden anlaşıldığına göre geniş bir kültüre sahip olan Ahmed Safi Bey, İbni Arabî'nin düşüncelerine bağlı, Hurufîlik ve ilm-i simyaya meraklı olan Melâmî-meşrep bir zâttir. Hüseyin Vassaf, Bursalı Mehmed Tahir, İbnü'lemin (Mahmud Kemal İnal) ve Ahmed Avni Konuk Bey'lerle tanışık olduğu anlaşılmaktadır.”<sup>103</sup>

## 2. Fihrist-i Sefîneti's-Sâfi:

Ahmed Safi Bey tarafından kaleme alınan bu eser, son dönem tasavvuf ve kültür tarihimiz açısından çok önemli bir kaynaktır. Bu eser, döneminde yankı uyandırmıştır. Osman Nuri Ergin bu eserin fihristini ve bazı bölümlerden iktibaslar yapmıştır. Bu eser, Osmanlıca el yazısı ile telif edilmiştir. 165 sayfadır. Sayfalar arasında boş sayfalar bulunmaktadır.<sup>104</sup> Bu eser üzerine Yüksek Lisans tezi hazırlayan Serap Aktaş, bu eser için şöyle demektedir:

<sup>101</sup> Osman Nuri Ergin, *Ahmed Safi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00332 s. 167

<sup>102</sup> Osman Nuri Ergin, *a.g.e.* s. 167-176

<sup>103</sup> Necdet Tosun, *Kültür Tarihimize Işık Tutan Mühim Bir Kaynak: Sefînetü's-Sâfi*, İlam Araştırma Dergisi, c. 1, sayı 2, (Temmuz-Aralık 1996), s. 178

<sup>104</sup> Osman Nuri Ergin, *Sefînetü's-sâfi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00332 s. 1-164

“Sefînetü’s-Sâfi, takrîben onbir senelik bir emeğin mahsûlüdür. Müellif, bu eserinde birçok şuarâ, meşâyih ve ulemânın terceme-i hâllerine, varsa eser ve şiirlerine yer vermiştir. Bu zevâtın bir kısmı, Ahmet Sâfi Bey’in ya kendi döneminde yaşamış veyâhut kısa süre önce vefât etmiştir. Bu sebepten ötürü, Sefîne, bazı şahıslar için yegâne kaynak durumundadır. Öte yandan bu eser bir genel kültür hazinesidir. Kahve, çay, kuş türleri, balık türleri, çiçek gibi türlü konulara temâs eder. Edebiyat, hat, müzik gibi konulara değinen Sefîne, başta Tasavvuf olmak üzere kelâmî ve fikhî konulara da temâs eder. Bektâşilik, Hurûfilik, vahdet-i vücûd gibi konuları ele alması ve bazı tasavvufî kavramlar hakkında bilgiler vermesi tasavvuf araştırmacıları için oldukça mühimdir. Özetle söylemek gerekirse Sefînetü’s-Sâfi gerek tasavvuf, gerek edebiyat, gerek tarih ve kültür tarihi araştırmacıları için önemli bir kaynaktır. Ancak bu kültür hazinesinden istifâde etmek oldukça güçtür. Çünkü bu eser ne alfabetik, ne de konu tasnîfine göre yazılmıştır. Bu zorluğu izâle etmek ve araştırmacılara eserden istifâdeyi kolaylaştırmak için her ciltte hangi konuların yer aldığını gösteren konu fihristini sunuyoruz.”<sup>105</sup>

Bu eser, Ahmed Safî Bey’in vefatından sonra torunlarına intikal etmiştir. Bu eserin önemini anlayan Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver büyük bir gayret sergileyerek, bu eseri İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü Kütüphanesine kazandırmıştır. Osman Nuri Ergin sık sık bu kütüphaneye Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver’i ziyarete gittiğinde bu eseri yakından incelemiş ve eserin fihristini yapmıştır.<sup>106</sup>

### 3. Edebiyat Dersleri

Taksim Atatürk Kitaplığı Osman Ergin bölümü 370 numarada kayıtlı olan bu eser, Osman Nuri Ergin tarafından emekliliği sonrası lisede verdiği edebiyat dersleri notlarını ihtiva etmektedir. 196 sayfa olup, rika yazı çeşidi ile kaleme alınmıştır.<sup>107</sup> Eserde, ilk önce Türkçe şiirlerin aslı yazılmış, sonra şiirlerin izahı yapılmıştır. Türk edebiyatından seçilen metinler eserin büyük bir kısmını teşkil etmektedir. Eserde Fars ve Arap Edebiyatından metinler de seçilip izah edilmiştir. Eser Arapça Kaside-i Bürde metni ile son bulmaktadır.

<sup>105</sup> Serap Aktaş, *Ahmed Safî Bey’in Sefînetü’s-Sâfi’si*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 1999, s.56

<sup>106</sup> Bu eserin fotokopisi İsam Kütüphanesinde 297.7 AHM.S numarada 11 cilt halinde bulunmaktadır.

<sup>107</sup> Osman Nuri Ergin, *Edebiyat Dersleri*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00370

#### 4. *Mecmua-i Tasavvuf*

Osman Nuri Ergin'in tasavvufa bakışını gösteren bu eser, Taksim Atatürk Kitaplığı Osman Ergin bölümü 674 numarada kayıtlıdır. Osman Nuri Ergin tarafından rika yazı çeşidi ile kaleme alınmıştır. Eserde büyük mutasavvıflardan menkûl tasavvufî hikmetli hikâyeler ve şiirler yer almaktadır. Bazen önemli yerlerde sayfa kenarlarına renkli kalemle notlar alınmıştır. Eser 218 sayfadır.<sup>108</sup> Bu eser, *Fatih Sertürbedarı Ahmed Amiş Efendi (k.s) Hazretlerinden ve Abdülaziz Mecdi Tolun Bey'den Seçme Hatıralar ve Rivayetler* adıyla yayınlamıştır.<sup>109</sup>

#### 5. *Abdülkerîm el-Cîlî<sup>110</sup> ve Abdülaziz Mecdi*

Eser iki bölüm halinde rika yazı çeşidi telif edilmiştir. Her sayfa 17 satır, toplam 51 sayfadır. Eserin ilk 20 sayfasında Abdülkerîm el-Cîlî'nin şahsiyetini anlatmakta, daha sonrasında Abdülkerîm el-Cîlî'nin eserlerinin isimlerini vermektedir. Eserin 20. sayfası sonra Abdülaziz Mecdi Efendi'yi anlatmaktadır. Yer yer Abdülaziz Mecdi Efendi'nin şiirlerine yer vermektedir.<sup>111</sup>

<sup>108</sup> Osman Nuri Ergin, *Mecmua-ı Tasavvuf*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00674

<sup>109</sup> Osman Nuri Ergin, *Sohbetname, Fatih Sertürbedarı Ahmed Amiş Efendi (k.s) Hazretlerinden ve Abdülaziz Mecdi Tolun Bey'den Seçme Hatıralar ve Rivayetler*, Haz. Erdem Memişoğlu, Ankara 2004

<sup>110</sup> “*Kutbüddîn Abdülkerîm b. İbrâhîm b. Abdülkerîm el-Cîlî (ö. 832/1428), 767'de (1365-66) Bağdat yakınlarındaki Cil kasabasında doğdu. Kâtip Çelebi ve ona dayanan Brockelmann'a göre Abdükkâdir-i Geylânî'nin torununun oğludur. Brockelmann tarafından sadece el-Cîlânî nisbesinin verilmesi bu yüzden olmalıdır. Eserlerinden Hanbelî mezhebine ve Kâdiriyye tarikatına mensup olduğu anlaşılmaktadır. İlmî yönden oldukça verimli bir ömür süren Cîlî Bağdat'ta vefat etmiştir. Abdülkerîm el-Cîlî, eserlerinin büyük bir bölümünü İbnü'l-Arabi'nin fikirlerinin şerhine ayırmış, bazı konularda ona muhalif kaldığını ifade etmekle birlikte, tasavvufun ana meselelerinde, vahdet-i vücûd ve hazarât-ı hams gibi telakkilerde tamamen onun izinden gitmiştir. Tasavvufî istihlâhlarla yüklü el-İnsânü'l-kâmil adlı eserinde geniş şekilde işlediği küllî ve cüz'î bütün âlemleri, ilâhî ve kevnî kitapların tamamını kendinde toplayan, ruhu, kalbi, akli ve nefsi ile mükemmelleşip mutlak tasarruf sahibi olan, kusursuz bir ayna gibi maddî-mânevi her şeyin yanı sıra ilâhî vasıfları ve kudretleri de yansıtan insân-ı kâmil fikrini ve izah tarzını Muhyiddin İbnü'l-Arabi'den almıştır. Şairlik yönü de bulunan, fikirlerini açıklarken uygun gördüğü veya konuyla ilgili olarak kendisinin yazdığı sûfiyâne şiirlerden de faydalanan müellif, bu bakımdan da İbnü'l-Arabi'yi taklit eder.*” M. Nazif Şahinoğlu, “Abdükkadir El-Cîlî”, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, İstanbul 1988, c.1, s. 250

<sup>111</sup> Osman Nuri Ergin, *Mecmua-ı Tasavvuf*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001090

### 6. *Mecmua-i Edebiye ve Tasavvuf*

Osman Nuri Ergin'in tasavvuf hayatına bakış açısını gösteren bu eser, Taksim Atatürk Kitaplığı Osman Ergin bölümü 1577 numarada kayıtlıdır. Osman Nuri Ergin tarafından çizgili defterlere rika yazı çeşidi ile kaleme alınmıştır. 9 adet defterden müteşekkildir. Eserde tasavvuf ile ilgili farklı konulara değinilmiş ve yer yer tasavvufi şiirlerin de izahları yapılmıştır. Defterlerin sayfa sayıları değişmektedir.<sup>112</sup>

### 7. *Galatat Mecmuası*

Dilimizde yanlış anlamda kullanılan 113 kelime, kavram ve deyimden bahsetmektedir. Dil bilgisi açısından kelimelerin izahı yapıldıktan sonra, kelimenin doğru kullanımının nasıl olması gerektiğini belirtir. Örnek olarak: "Tüccar olmak" kelimesi yanlış kullanılmaktadır. "Tacir olmak" şeklinde kullanmak gerekir.<sup>113</sup>

### 8. *Türkiye'de Vakıf İşleri*

Taksim Atatürk Kitaplığı Osman Ergin bölümü 1846 numarada kayıtlı olan bu eser, Osman Nuri Ergin tarafından rika yazı çeşidi ile kaleme alınmıştır. 26 sayfadır. Eser 5 bölüm olarak tanzim edilmiştir.<sup>114</sup>

### 9. *Bahâilik Hakkında Bir Rapor*

İslam dininin sapık fırkalarından olan Bahâilik<sup>115</sup> hakkında Osman Nuri Ergin *Sebilürreşad* dergisinde konu ile alakalı bir dizi makale yayımlamıştır.<sup>116</sup>

<sup>112</sup> Osman Nuri Ergin, *Mecmua-ı Edebiye ve Tasavvuf*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001577

<sup>113</sup> Osman Nuri Ergin, *Galatat Mecmuası*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001694 s.1

<sup>114</sup> Osman Nuri Ergin, *Türkiye'de Vakıf İşleri*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001846

<sup>115</sup> *Bahâilik, İslâm kültürüne dayanmakla beraber Bahâiliğin tarihi, İsnâaşeriyye fırkası içinde doğan ve Şeyhiyye diye adlandırılan tasavvufî hareketin mahsulü sayılan Babîlik ile başlar. İslâm dairesinden çıkmış bulunan bir mezheptir.* Daha fazla bilgi için: Ethem Ruhi Fığlalı, *Babilik ve Bahâilik*, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, Ankara1991, c.4, s. 461

<sup>116</sup> Osman Nuri Ergin, Bahailerin İç Yüzü, *Sebilürreşad Dergisi*, yıl:1955-1956, c.9 sayı.203 s. 40-125

Osman Nuri Ergin, Bahailerin İç Yüzü, *Sebilürreşad Dergisi*, yıl:1955-1956, c.9 sayı.204 s. 53-54

Osman Nuri Ergin, Sapık Fırkalar 2 Bahailerin İç Yüzü, *Sebilürreşad Dergisi*, yıl:1955-1956,c.9,sayı.205,s.75-78

Osman Nuri Ergin, Sapık Fırkalar 3 Bahailerin İç Yüzü, *Sebilürreşad Dergisi*, yıl:1955-1956,c.9,sayı.206,s 89-91

Ayrıca, Eminönü İkinci Sulh Ceza Mahkemesi Reisliği'ne başlığıyla daktilo ettiği 28 sayfalık bir rapor bulunmaktadır. Bu raporda Bahaîlik ve Bahaîliğin nasıl bir bozuk mezhep olduğunu, Bahaîlerin ana kaynaklarından alıntılar yaparak anlatmaktadır. Ayrıca bu raporun bulunduğu dosya içinde dönemin gazetelerinde Bahaîlik hakkında çıkan bazı haberlerin kopyaları da bulunmaktadır.<sup>117</sup>

#### 10. *İstanbul'un Sokak ve Cadde Adları*

İstanbul'un sokak ve cadde isimlerini ihtiva eden bu eser için, *İstanbul Şehir Rehberi* adlı eser hazırlanırken yapılmış geniş bir taslak çalışması da denilebilir. Bu eser daktilo ile yazılmış yer yer üzerinde kırmızı kalemle düzeltmelerde bulunulmuştur. Eserde, yerin numarası, eski adı, yeni adı, ada-pafta numarası şekilde bir çizelge yapılmıştır.<sup>118</sup>

#### 11. *İstanbul Kütüphanelerindeki Yazma ve Basma Tasavvuf Kitapları Fihristi*

Eser rika yazı çeşidi ile telif edilmiştir. Eser 480 sayfadır. Eserin 13 sayfası el yazısı ile ayrı bir kâğıda yazılmıştır. Katalogda eserin adı, yazarı, kütüphanesi ve numarası bir satır olarak yazılmış ve alt alta eserleri sıralamıştır. Eser hakkında da yer yer açıklamalarda bulunulmuştur.<sup>119</sup>

#### 12. *Atatürk Hakkında bir Konferans( Atatürk ve Mücadeleleri)*

Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün 10. yılı münasebetiyle kaleme alınmıştır. Daktiloyle yazılmış, yer yer üzerine çıkartma notlar konulmuştur. *Atatürk ve Mücadeleleri* başlıklı bu eserde, Atatürk'ün yaptığı inkılâplar ve mücadeleleri anlatmıştır. 12 sayfalık bu eserin başında, eserin 3 sayfalık İngilizce özeti bulunmaktadır.<sup>120</sup>

---

Osman Nuri Ergin, Sapık Fırkalar 4 Bahailerin İç Yüzü, *Sebilürreşad Dergisi*, yıl:1955-1956,c.9,sayı.207,s.104-117

Osman Nuri Ergin, Sapık Fırkalar 5 Bahailerin İç Yüzü, *Sebilürreşad Dergisi*, yıl:1955-1956,c.9,sayı.208 s.117-120

<sup>117</sup> Osman Nuri Ergin, *Bahailik Hakkında Rapor*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001848

<sup>118</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul'un Sokak ve Cadde Adları*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001850

<sup>119</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul Kütüphanelerindeki Yazma Ve Basma Tasavvuf Kitapları Fihristi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001851

<sup>120</sup> Osman Nuri Ergin, *Atatürk ve Mücadeleleri*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001852

### 13. *Muhyiddin İbni Arabi'nin Eserleri*

Bu eser büyük mutasavvıf Muhyiddin İbni Arabi'nin eserlerinin listesidir. Beyaz dosya kağıdın üzerine Muhyiddin İbn Arabi'nin eserleri Arapça olarak listesi fişlenip sırlanmıştır. Eser 35 sayfadır. İlk sayfada 5 eser ismi, diğer 34 sayfada 6 eser ismi ile toplam 167 eser ismi bulunmaktadır.<sup>121</sup>

### 14. *Hicaz Demiryolu*

Osmanlı Devletinin son döneminde yapmış olduğu en büyük eserlerden olan Hicaz Demir yolu hakkında kaleme alınmış makaledir. Bu makale 16 sayfa olarak rika yazı çeşidi ile kaleme alınmıştır. 14 sayfa Latin harfleriyle daktilo ile yazılmıştır.<sup>122</sup> Bu makale daha sonra *Demiryolu Dergisi*'nde yayınlanmıştır.<sup>123</sup> Bu makalede Hicaz Demiryolu'nun Müslümanlar için bir dönem ne kadar önemli bir proje olduğundan bahsetmektedir.

### 15. *Hanlar ve Kervansaraylar*

Osman Nuri Ergin'in torunu Osman Murat Akan Bey'in verdiği bilgilere göre de; Osman Nuri Ergin vefatından önce bu eseri baskı için Yapı ve Kredi Bankasına teslim etmesine rağmen eser basılamamıştır. Eserin bir kopyası Osman Nuri Ergin'in torunu Sayın Osman Murat Akan Bey'in şahsı kütüphanesinde bulunmaktadır.

Bu eser hakkında Hüsnü Sadık Durukal şöyle demektedir;

*“Osman Ergin üstadımızın 1956'da Türkiye'deki hanlar, kervansaraylar ve eski otellere dair hazırladıkları memleketimizin turizm tarihi bakımından çok enteresan bir eserde İstanbul'un meşhur eski otellerinden Perapalas, Sümerpalas, Park, Tarabya ve Beyoğlu'ndaki Tokatlayan Otelleri hakkında merak çekici bazı tarihi malumata da yer vermişlerdir.”*<sup>124</sup>

### 16. *Kur'ân-ı Kerîm Lügatleri ve Tefsirleri Fihristi*

Böyle bir eserin var olduğunu M.Orhan Durusoy, Osman Ergin bibliyografyasında belirtmektedir. Bu eser hakkında şöyle demektedir:

<sup>121</sup> Osman Nuri Ergin, *Muhyiddin İbn Arabi'nin Eserleri*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001855

<sup>122</sup> Osman Nuri Ergin, *Hicaz Demiryolu*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001954

<sup>123</sup> Osman Erkin, *Türk Demiryolu Tarihçesinden Hicaz Demiryolu*, Demiryolu Dergisi, sy.268, s.21-25

<sup>124</sup> Hüsnü Sadık Durukal, *Osman Nuri Ergin*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Dergisi, Ağustos 1961 sayı 235, s. 14

“Müellif bu eser için Konyalı Mehmed Vehbi'nin 14 ciltlik *Hulasat-ül Beyan fi tefsir-il Kur'an*, Elmalı Mehmed Hamdi'nin 8 ciltlik *Hak Dini Kur'an Dili*, Balıkesirli Hasan Basri Çantay'ın 3 ciltlik *Kur'anı Kerim ve Meali Hâkim*, Abdülbaki Gölpınarlı'nın 2 ciltlik *Kur'anı Kerim ve Meali adlı eserlerin üzerinde senelerce çalışarak Kur'an'ı âyet âyet ve satır satır gözden geçirmiş, mütercimlerden her birinin âyetleri nasıl tercüme ettiklerini mukayeseli bir surette belirtmek için lügatleri fişlere almış ve bu arada onlar tarafından her hangi bir bahis tafsilen yazılmış ise onu da ayrıca fişlerde göstermiştir. Toplanan bu malûmatın fihrist kısmı alfabe sırasıyla tertiplenip tab'a verilecek bir hale konulmuştur. Bu fihristin neşri burada adı geçen dört Kur'an tercümesinden faydalanmak isteyenlere rehberlik edeceği gibi, lügatlerin sıralanıp yazılması da tercümelerin niçin birbirinden farklı olduğunu göstereceği cihetle kıymetli bir vesika olarak kalacağından, aynı zamanda Kur'an'ın neden dolayı hakkıyla tercüme edilemeyeceği de mukayeseli bir surette isbat ve izah edileceğinden bu mesai bundan sonra Kur'an'ı tercüme ve izah edecekler için kolayca faydalanabilecek bir kaynak olacaktır.”<sup>125</sup>*

Osman Nuri Ergin *Maarif Tarihi* adlı eserinde bu mevzu hakkında dipnot olarak bir yerde, Kur'an-ı Kerim'in son dönemde yapılan tercümelerini kaynakçasıyla vermiştir. Bu dipnottan anlaşılacağı üzere bu konu hakkında derin incelemeler yapmıştır.<sup>126</sup>

#### 17. Fetihden Sonra İstanbul'da Kurulan Vakıf-Vergi Sistemi

Böyle bir eserin var olduğunu M.Orhan Durusoy yazmış olduğu makalesinde<sup>127</sup> Ahmed Güner Sayar ansiklopedi maddesinde belirtmektedir.<sup>128</sup> Kütüphane kataloglarını ve Osman Nuri Ergin'in el yazısı metrukâtını taramamıza rağmen böyle bir esere ne yazık ki ulaşamadık. Osman Nuri Ergin'in bu konuya paralel olarak *Resimli Tarih Mecmuası*'da *Fetihden Sonra İstanbul Nasıl İmar ve İskân Edildi* başlıklı bir makalesi vardır.<sup>129</sup>

#### 18. Türk İmar Tarihinde Üç Mimar Sinan

Böyle bir eserin var olduğunu Ahmed Güner Sayar yazmış olduğu makalesinde ansiklopedi maddesinde belirtmektedir.<sup>130</sup> 1946 yılında *Vatan* gazetesinde Osman Ergin'in Mimar Sinan hakkında dizi makalesi vardır. Bu

<sup>125</sup> M.Orhan Durusoy, *Osman Ergin Bibliyografyası, Tıp ve İlim Tarihimizden Portreler*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü İsmail Akgün Matbaası İstanbul 1958 s. 29-30

<sup>126</sup> Osman Nuri Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, Eser Matbaası, İstanbul 1977, s. 1928-1931

<sup>127</sup> M.Orhan Durusoy, *a.g.e.*,s.29

<sup>128</sup> Ahmed Güner Sayar, *a.g.e.*,s.297

<sup>129</sup> Osman Nuri Ergin, *İstanbul Nasıl İmar ve İskân Edildi*, Resimli Tarih Mecmuası, c. IV s.2352-2365

<sup>130</sup> Ahmet Güner Sayar, *a.g.e.*,s.297



makalede “Tezkeretül-Ebniye sahtedir” başlığı ile Mimar Sinan ve eserleri hakkında önemli tespitlerde bulunmuştur.

#### 19. Osmanlıca'da Yanlış Kelimeler ve İbareler

Bu eser, Osman Nuri Ergin'in vefatından önceki son eseridir. Eser el yazısı ile Osmanlıca not defterlerine harf sırasına göre tertip edilmiştir. Bu eser, Osman Nuri Ergin'in torunu Sayın Osman Murat Akan Bey'in şahsî kütüphanesinde bulunmaktadır.

20. *Tarih-i Feth-i Konstantiniyye* (İbni Kemal'in risalesinin bugünkü Türkçeye çevrisi)<sup>131</sup>

Böyle bir eserin var olduğunu Ahmet Güner Sayar yazmış olduğu ansiklopedi maddesinde belirtmektedir.<sup>132</sup>

#### 21. *Türkiye'de Esnaf Teşkilatı ve Ticaret Usulleri*:

Bu eserden Reşat Ekrem Koçu şöyle bahsetmektedir; “Ölümü ile kitap halinde yayınlanmamış eserleri de vardır ki en mühimi *Türkiye'de Esnaf Teşkilatı ve Ticaret Usulleri*'dir.”<sup>133</sup>

#### 22. *Büyük Filozoflar*;

İsmail Fenni Ertuğrul tarafından kaleme alınan eseri Osman Nuri Ergin neşre hazırlamaya çalışmış; fakat ömrü vefa etmediği için bu eseri yayımlayamamıştır. Eser hakkında Süleyman Hayri Bolay şöyle demektedir:

“Osman Nuri Ergin'in bana söylediğine göre bu eser 1000 sayfa civarında olup, Sokrat'tan günümüze kadar gelen büyük filozofların felsefe anlayışlarını anlaşılır bir şekilde anlatmak; onların İslâmî yönden tenkitlerini yapmak maksadıyla yazılmıştır. Osman Nuri'ye göre, H. Ziya Ülken ömrü boyunca uğraşsa böyle bir eser yazamaz. Bu kitap *Darişşafaka Kütüphanesinde* 36 numarada kayıtlı olmasına rağmen yerinde yoktur; 20 seneye varan aramalarımıza rağmen halen yerini tesbit edebilmiş değiliz. Kitapta metafizik meseleler hakkında felsefî, İslami ve tasavvufî açıdan yazarın şahsî mütalaası da önem taşımaktadır.”<sup>134</sup>

<sup>131</sup> Bu eser, Hüseyin Kazım Kadri, *İnsan Hakları Beyannamesi'nin İslam Hukukuna Göre İzahı*, Yayına Haz. Osman Ergin, Sinan Matbaası ve Neşriyat ve Evi İstanbul 1949 adlı kitabın girişinde Osman Ergin Eserleri adlı bölümde geçmektedir.

<sup>132</sup> Ahmed Güner Sayar, *a.g.e.*,s.297

<sup>133</sup> Reşat Ekrem Koçu, *Ergin (Osman) Maddesi* İstanbul Ansiklopedisi, c.IX, s.5177

<sup>134</sup> Süleyman Hayri Bolay, *İsmail Fenni Ertuğrul*, Felsefe Dünyası Dergisi, no. 7 (1993): 11-25.

23. *Amerika'dan sorulan suallere cevaplar*: Bu eser, Abdülaziz Mecdi Tolun'a İslam dininin telakkisi ve görüşü olarak bir ansiklopediye konulmak için Amerika'dan gönderilen bir mektuba cevap olarak 15 kadar konu hakkında yazılmıştır. Abdülaziz Mecdi Tolun bu sorulara cevaben yazdıklarını Osman Ergin ricası üzerine ona da sözlü olarak beyan etmiştir. Osman Ergin de bu söylenenleri bir saat gibi bir sürede yazmıştır.<sup>135</sup>

Bu eser, Abdülaziz Mecdi Tolun'un, talebelerinin ve dervişlerinin İslam ve tasavvuf düşüncesini yansıtmaları açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Osman Ergin'in kendi yazısıyla kaleme aldığı bu eser, kitaplarını bağışladığı Atatürk Kitaplığında bulunmaktadır.<sup>136</sup>

Soyadı kanunu yürürlüğe girmediği yıllarda birçok müellif kitapları Osman Nuri adıyla yayımlanmıştır. Soyadı uygulaması olmadığı için müelliflerin kitapları incelenmeden kataloglara yanlış bir şekilde kaydedildiği görülmektedir.

Milli Kütüphane ve Ulusal (Tokat) katalogunda Kumanda Sanatı, Milattan Önce Akdeniz, Görülmeyen Kadın, Deniz Kuvveti, Askerliğe Hazırlık Dersleri,<sup>137</sup> adlı eserlerin müellifi olarak Osman Nuri Ergin gösterilmiştir.<sup>138</sup> Bu eserleri incelediğimizde kitapların yazarının Dnz. Binbaşı Osman Nuri olarak başka bir kişiye ait olduğunu tespit ettik. Donanma Dergisinde Osman Nuri ismiyle yayımlanmış makalelerde Dnz. Binbaşı Osman Nuri'ye aittir. İstanbul Taksim Atatürk Kitaplığı'nda bulunan *Maarifimizin Mihveri Ne olmalıdır, Pedagoji*, adlı eserlerde kataloglara alınırken aynı hata yapılmıştır. Bu kitapların içeriği incelendiğinde Osman Nuri Ergin ile alakası olmadığı görülecektir.

### Makaleleri

Osman Nuri Ergin'in ayrıca kendi kurduğu *İstanbul Şehremâneti Mecmuası*'nda, *İstanbul Ansiklopedisi*'nde, *Tarih Dünyası Dergisi*, *Resimli Tarih Mecmuası*, *Siyasî İlimler Dergisi*, *Demiryolları Dergisi*, *Adliye Ceridesi*, *İller ve Belediyeler Dergisi*, *Sebülürreşâd*, *Cumhuriyet*, *Tan*, *Hürriyet*, *Dünya* ve *Vakit* gazetelerinde birçok makalesi yayımlanmıştır. Çeşitli dergilerde yazmış oldukları makalelerin bibliyografyası sıralanmıştır.

<sup>135</sup> Osman Ergin, *Baltkesirli Abdülaziz Mecdi Divanı*, İstanbul Gün Basımevi 1945, s.87

<sup>136</sup> Osman Ergin, *Amerika'dan sorulan suallere cevaplar*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü no: OE\_YZ\_001650

<sup>137</sup> Büyük Erkânı Harbiyede Dz. Binbaşı Osman Nuri, Kumanda Sanatı, Deniz Matbaası, İstanbul 1933

<sup>138</sup> <http://mksun.mkutup.gov.tr/F/9UCN53IJ9PNS64XV5RQIXSDSQ93947MJHVAVAJ6HDBL UJC62DA02976?func=short-continue>

### Makalelerinin Bibliyografyası<sup>139</sup>

- “Allah’ın Kulu ve Resulü Muhammed (Yeni Eserler)”, *Yeni Sebilürreşad*, 1950, c. IV, sy. 89, s. 217-218.
- “Amelî Hayat Mektepleri”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1931, c. VII, sy. 80, ilave.
- “Artık Sükût Etmeyeceğiz”, *Sebilürreşad*, 1329, c. X, sy. 243, s. 147-148.
- “Artık Yetişir (Manzum)”, *Sırat-ı Müstakim*, 1327, c. VII, sy. 175, s. 300-301.
- “Artık Yetişir (Manzum)”, *Sırat-ı Müstakim*, 1327, c. VII, sy. 177, s. 329-330.
- “Asırlar Boyunca İmparatorluğu İdare Eden Bâb-ı Âli”, *Tarih Dünyası Dergisi*, 1950, c. I, sy. 9, s. 386-390.
- “Bahailerin İçyüzü”, *Yeni Sebilürreşad*, 1955, c. IX, sy. 203, s. 40-42.
- “Bahailerin İçyüzü (Sapık Fırkalar -1)”, *Yeni Sebilürreşad*, 1955, c. IX, sy. 204, s. 52-54.
- “Bahailerin İçyüzü (Sapık Fırkalar -2)”, *Yeni Sebilürreşad*, 1955, c. IX, sy. 205, s. 75-78.
- “Bahailerin İçyüzü (Sapık Fırkalar -3)”, *Yeni Sebilürreşad*, 1955, c. IX, sy. 206, s. 89-91.
- “Bahailerin İçyüzü (Sapık Fırkalar -4)”, *Yeni Sebilürreşad*, 1955, c. IX, sy. 207, s. 104-106.
- “Bahailerin İçyüzü (Sapık Fırkalar -5)”, *Yeni Sebilürreşad*, 1955, c. IX, sy. 208, s. 117-119.
- “Belediyecilik”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1936, c. VIII, sy. 137-138, s. 129-150.
- “Belediyeler kongresi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 8, s. 193.
- “Belediye Tembîh ve Yasaklarının Şekilleri”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1932, c. VIII, sy. 90, s. 199-206.
- “Belediye Tembîh ve Yasaklarının Şekilleri”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1932, c. VIII, sy. 91, s. 265-270.
- “Belediye teşkilatı karşısında iki lüzumsuz müessese (evkâf)”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1929, c. V, sy. 59, s. 65-70.

<sup>139</sup> Bkz. Süheyl Ünver, *a.g.e.*, s. 175-176 ; A.Taha İmamoğlu, *a.g.e.*, s.564-567

- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1929, c. V, sy. 61, s. 17-24.
- “Sevil Kongresi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1929, c. VI, sy. 62, s. 64.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1930, c. VI, sy. 69, s. 333-338.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1930, c. VII, sy. 74, s. 57-67.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1930, c. VII, sy. 75, s. 121-128.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1931, c. VII, sy. 77, s. 193-201.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1931, c. VII, sy. 79, s. 296-300.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1932, c. VIII, sy. 89, s. 149-163.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1932, c. VIII, sy. 92, s. 308-313.
- “Beynelmilel Şehirler Birliği’nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1932, c. VIII, sy. 95, s. 476-482.
- “Bir Efsanenin İçyüzü Cibali - Cebe Ali”, *Tarih Dünyası Dergisi*, 1950, Fatih Özel Sayısı, s. 19-21.
- “Bir izah”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. II, sy. 21, s. 309.
- “Bir mülhaza: Türkiye belediyeleri niçin ilmî istatistik cetvelleri tertip edemiyorlar?”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. II, sy. 22, s. 386.
- “Bizans Saraylarından Kalma Mozaikler”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1935, c. VIII, sy. 127-128, s. 375-377.
- “Boğaziçi ve Şirket-i Hayriye”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. II, sy. 23, s. 466
- “Cumhuriyet ve İstanbul Mahallî İdaresi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1933, sy. 109-110.
- “Dr. Rıfat Osman Bey”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1930, c. VI, sy. 71-72, s. 416.
- “Dünkü ve Bugünkü İstanbul - I”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1933, c. VII, sy. 112-113, s. 237-247.

- “Dünkü ve Bugünkü İstanbul - II”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1934, c. VII, sy. 115-116- 117, s. 353-375. (Mütercim: Kemal Ragıp müstear ismini kullanmıştır.)
- “Garp Belediyelerinin Muhtelif Şekilleri”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1932, c. VIII, sy. 97, s. 550-565.
- “Geçmiş Zamanlarda Hükümet ve Belediye, Kadın Kıyafetleri ile Nasıl Meşgul Olurdu”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1934, c. VII, sy. 123-124, s. 158-163.
- “Haliç’te köprüler”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. V, sy. 51, s. 166-168.
- “İhtisap ağası Hüseyin Bey”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1927, c. IV, sy. 39, s. 134.
- “İlk gazete”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. IV, sy. 41, s. 276-280.
- “İstanbul beldesinin yedi senelik icrâat ve i‘mârâtı”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. IV, sy. 45, s. 517.
- “İstanbul Belediyesi ile Şubelerinin ve Nahiyelerinin Hudutları”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1930, c. VII, sy. 76, s. 151-166.
- “İstanbul’da Belediye Şubeleri ile Kaza ve Nahiye Teşkilatı”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1930, c. VII, sy. 76, s. 149-151.
- “İstanbul’da bir krematoryum tesisi hakkında mütalaa”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1927, c. III, sy. 33, s. 517.
- “İstanbul’da İlk Belediye Hastanesi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1934, c. VII, sy. 121- 122, s. 71-75.
- “İstanbul’da kadaströ tatbikatı”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 11, s. 322-337.
- “İstanbul’daki anonim şirketler karşısında şehrin hakkı ve vazifesi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. III, sy. 27, s. 129-132.
- “İstanbul’da mahalle mıntıka ve daire taksimatı”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. IV, sy. 43, s. 404-415.
- “İstanbul’da mahalle mıntıka ve daire taksimatı”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. IV, sy. 45, s. 559-573.
- “İstanbul’da mahalle mıntıka ve daire taksimatı”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. IV, sy. 48, s. 750-760.
- “İstanbul’da vesâit-i nakliye şirket ve idareleri tarifeleri ve taşıdıkları yolcu adedi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 10, s. 273-296.

- “İstanbul itfaiyesi tarihçesi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. V, sy. 51, s. 140- 65.
- “İstanbul’un bir senelik et sarfiyatı ve Karaağaç mezbahası”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1924, c. I, sy. 3, s. 65.
- “İstanbul’un Eski Adları”, *Tarih Dünyası Dergisi*, 1950, c. I, sy. 7, s. 292-296 ve 304.
- “İstanbul’un Fethinden Sonra Şehir Nasıl İmar ve İskan Edildi?”, *Resimli Tarih Mecmuası*, c. IV, s. 2352.
- “İstanbul’un iâşesi: ekmek işleri”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1924, c. I, sy. 1, s. 4.
- “İstanbul’un iâşesi: ekmek işleri”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. II, sy. 21, s. 311.
- “İstanbul’un mahrûkâtı”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1924, c. I, sy. 3, s. 33.
- “İstanbul’un nüfusu”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 6, s. 130-137.
- “İstanbul’un nüfusu”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 7, s. 161-171.
- “İstanbul’un nüfusu”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 9, s. 225.
- “İstanbul Vali ve Şehreminleri”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1933, c. VII, sy. 109-110, s. 116-118.
- “Kadılarla Evkafın Belediye ile Münasebetleri”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1932, c. IX, sy. 98, s. 598-604.
- “Mekatib-i İbtidaiye Muallimlerinin İnzar-ı Hamiyetine”, *Sebilürreşad*, 1335, c. 16, sy. 393, s. 41-42.
- “Merkezi istatistik müdür-i umûmîsi Mösyö Kamil Jakar ve terceme-i hâli”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1927, c. III, sy. 34, s. 598.
- “Numerotaj hakkında rapor”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1927, c. III, sy. 36.
- “On senelik vefeyât istatistiği”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. III, sy. 27, s. 179.
- “Sevil Kongresi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1929, c. VI, sy. 63-64, s. 149.

- “Sevil Kongresi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1930, c. VI, sy. 67, s. 255-266.
- “Sevil Kongresi”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1930, c. VI, sy. 71-72, s. 433.
- “Seyyah-ı Şehîr Abdürreşid İbrahim Efendi’ye Açık Mektup”, *Sırat-ı Müstakim*, 1327, c. VII, sy. 168, s. 186.
- “Sokak levhalarıyla bina numaraları hakkında rapor”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1927, c. III, sy. 35, s. 676.
- “Şehremaneti ve Şehreminleri”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1930, c. VI, sy. 71-72, s. 387.
- “Şehremini Server Paşa”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1928, c. IV, sy. 40, s. 197-205.
- “Şehreminleri”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1925, c. I, sy. 5, s. 113-122.
- “(TIB) ile (TEB) ve (Yılan amblemi) ile (YILAN) totemi arasında münasebet var mıdır?”,  
*Türk Tıp Tarihi Arşivi*, 1935, c. I, sy. 1, s. 63-71.
- “Türkiye Belediyeleri”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1930, c. VI, sy. 68, s. 289-306.
- “Türkiye’de Dikilen İlk Heykel”, *Tarih Dünyası Dergisi*, 1950, c. I, sy. 14, s. 586-590.
- “Türkiye’de evlenme işleri”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. III, sy. 25, s. 630- 634.
- “Türkiye’de Nüfus İşleri”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, 1926, c. III, sy. 28, s. 225-227.
- “Yabancı Gözü ile İstanbul”, (Mütercim: Kemal Ragıp müstear ismini kullanmıştır), *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1935, c. VIII, sy. 127-128, s. 359-366.
- “Yabancı Gözü ile İstanbul”, (Mütercim: Kemal Ragıp müstear ismini kullanmıştır), *İstanbul Belediye Mecmuası*, 1936, c. VIII, sy. 137-138, s. 120-128.
- Osman Ergin, *Çingene Çeyizi Gösterisi*, Türk Folklor Araştırmaları, sayı.118, s.1903-1905, İstanbul 1959
- Belediyelerin kaza hakkı” Hukuk Gazetesi 31 Birinci Teşrin 1934 sene:1 no:6, s.7-9

“Belediyelerin kaza hakkı” Hukuk Gazetesi 31 Birinci Teşrin 1935 sene:1 no:7, s.7-9 (Bu iki yazı dergide Fransızca yayımlanmıştır.)

### **İstanbul Ansiklopedisi’ndeki Maddeleri**

Reşat Ekrem Koçu tarafından neşr edilen İstanbul Ansiklopedinde Osman Nuri Ergin vefatına kadar maddeler yazmıştır.

“Askeri Mektebler” c.2, s.1109-1111

“Aşiret Mektebi Hümayunu” c.3, s.1157-1161

“Cemiyeti Tedrisiyei İslamiye” c.7, s.3484-3485

“Cemiyeti Terbiyei İslamiye” c.7, s. 3485

“Cemiyeti Tıbbiyei Şahane” c.7, s. 3485 ( Maarif Tarihi’nden alıntı)

“Darülhadis” c.8, s. 4246-4247

“Darülhayri Ali” c.8, s. 4247-48

“Darül Hikmetül İslamiye” c.8, s. 4248-4249

“Darülirfan” c.8, s. 4249

“Darülkurra” c.8, s. 4249

“Darülmaarif” c.8, s. 4249-4250

“Darülmesnevi” c.8, s. 4250-4251

“Darüttahsil” c.8, s. 4266

“Darüttalim” c.8, s. 4267-4268

“Darüttedris” c.8, s. 4268-4269

“Dolbağçe Gazhanesi” c.9, s.4674

“Duacı” c.9, s.4742

“Dua Meydanı” c.9, s.4742

“Efendi Kapsu ” c.9, s.4944

“Efendi Efendi (Prusyalı) ” c.9, s.5063-5064

“Encümeni Teftiş ve Muayne” c.9, s.5113

“Esnaf, İstanbul Esnafı/ İstanbul’un eski Müslüman Türk Esnafca Makbul Ahlak” c.10,s.5318-5320



### **Osman Ergin'in Vefatına Mütakip Gazetlerde Hakkında Yayımlanan Yazılar;**

Refii Cevat Ulunay , “Acı Bir Kayıp” 17-7-1961 Milliyet

Bedii Şehsüvaroğlu , “Osman Ergin ” 15-7-1961 Vatan

A.Süheyl Ünver , “Osman Ergin Arkasından1883-1961” 24-7-1961 Hür vatan

“Osman Ergin Vefat Etti” , Temmuz 1961 İstanbul Mecmuası

### **Sonuç**

Osman Nuri Ergin, II. Abdülhamid, II. Meşrutiyet, I. Dünya Savaşı ve Cumhuriyet dönemlerinde yaşamış, her dönemde toplumun maruz kaldığı serbest ve mecburi kültür değişimlerinin bizzat içinde bulunmuştur. Çevresindeki bir grup münevverle birlikte bir nevi köprü vazifesi görerek Osmanlı bilgi ve kültürünü tasavvufi ahlakla birlikte yeni nesillere aktarmak için çalışmıştır.

Osman Nuri Ergin telif ettiği eserlerle olduğu kadar hayatı boyunca maaşından kıyarak meydana getirdiği eşsiz kütüphanesiyle de Türk ilim ve kültür hayatına hem de gelecek kuşaklara büyük bir miras bırakmıştır. Bir komisyonun yıllarca çalışarak yapabileceği çalışmaları, tükenmez bir azimle çalışarak tek başına yapmıştır. Birçok alanda eserler veren müellif, ülkemizdeki belediye nizamlarının temellerini atmıştır. Bugün başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere birçok belediyemiz onun belirlemiş olduğu belediye esaslarına göre halka hizmet vermektedir.

### **KAYNAKLAR**

AKTAŞ, Serap: *Ahmed Safi Bey'in Sefineü's-Sâfi'si*, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tasavvuf Bilim Dalı, İstanbul 1999.

BAYRAKTAR, Nail, *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazma Kitapları Listesi*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Yayınları, İstanbul 1989.

BOLAY, Süleyman Hayri, “İsmail Fenni Ertuğrul”, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, c.23, s.98-100.

DURUSOY, M. Orhan. *Osman Ergin Bibliyografyası, Tıp ve İlim Tarihimizden Portreler*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1958.

- DURUSOY, M. Orhan: *İstanbul Belediye Kütüphanesi Alfabetik Katalogu Osman Ergin Kitapları (Arapça Ve Farsça Basma Eserler)*, İstanbul Belediye Kütüphanesi, İstanbul 1953.
- ERGİN, Osman Nuri, *Ahmed Safi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00332
- ERGİN, Osman Nuri, *Atatürk ve Mücadeleleri*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001852
- ERGİN, Osman Nuri, *Amerika'dan Sorulan Suallere Cevaplar*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü no: OE\_YZ\_001650
- ERGİN, Osman, *Dr. A.Süheyl Ünver Bibliyografyası*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Milli Mecmua Basımevi, İstanbul 1941,
- ERGİN, Osman, *Dr. A.Süheyl Ünver Bibliyografyası*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Sultanahmet Erkek Sanat Enstitüsü Matbaacılık Bölümü, İstanbul 1952.
- ERGİN, Osman Nuri, *Bahâlik Hakkında Rapor*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001848
- ERGİN, Osman, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Divanı*, Gün Basımevi, İstanbul 1945.
- ERGİN, Osman, *Balıkesirli Abdülaziz Mecdî Tolun, Hayatı ve Şahsiyeti*, İstanbul, Kenan Matbaası, İstanbul 1942.
- ERGİN, Osman Nuri, *Beledi Bilgiler*, Hamit Bey Matbaası, İstanbul 1932.
- ERGİN, Osman Nuri, *Belediye Kanunu Fihristi*, İstanbul Belediye Matbaası, İstanbul 1931.
- ERGİN, Osman Nuri, *Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu, Talimat ve Tarifeleri*, İstanbul Şehremâneti Matbaası, 1924.
- ERGİN, Osman Nuri, *Cumhuriyet ve İstanbul Mahallî İdaresi*, İstanbul, Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi, İstanbul 1933.
- ERGİN, Osman Nuri, *Fatih İmarati Vakfıyesi*, İstanbul Belediye Matbaası, İstanbul 1946.
- ERGİN, Osman: *Fatih'in Hoşgörülüğü*, Dünya Matbaası, İstanbul 1953.
- ERGİN, Osman Nuri, Mehmed Hayati, *Evrâk-ı Atıkanın Sûret-i Tasfiyesine Dâ'ir Râpor, Dersaadet*, Matbaa-ı Arşak Garoyan- Bab-ı Ali Caddesi 1332.
- ERGİN, Osman Nuri: haz.Ahmet Nezihî Galtekin : *İstanbul Şehreminleri*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 1996.

- ERGİN, Osman Nuri: *Hicaz Demiryolu*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001954
- ERGİN, Osman, *İbni Sina Bibliyografyası*, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü, Osman Yalçın Matbaası, İstanbul 1956.
- ERGİN, Osman Nuri, *İstanbul Kütüphanelerindeki Yazma Ve Basma Tasavvuf Kitapları Fihristi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001851
- ERGİN, Osman Nuri: *İstanbul Şehir Rehberi*, İstanbul 1934.
- ERGİN, Osman Nuri, *İstanbul Şehir Rehberi*, yayın yönetmeni Ahmet Kal'a İstanbul, Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Araştırmaları Merkezi, 1998.
- ERGİN, Osman Nuri, *İstanbul Kütüphanelerindeki Yazma ve Basma Tasavvuf Kitapları Fihristi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001851.
- ERGİN, Osman Nuri, *İstanbul'un Sokak ve Cadde Adları*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001850
- ERGİN, Osman: *İstanbul Tıp Mektepleri, Enstitüleri, Cemiyetleri*, İstanbul Tıp Tarihi Enstitüsü sayı:17, İstanbul Osmanbey Matbaası.
- ERGİN, Osman, *İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı VI, Bühaneddin Matbaası, İstanbul 1938.
- ERGİN, Osman Nuri, *İslâm'da Temellük ve Tasarruf Hakkının Dokunulmazlığı*, Yeni Cezaevi Matbaası, Ankara 1949.
- ERGİN, Osman Nuri, *Galata Mecmuası*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001694
- ERGİN, Osman Nuri, *Küçük Mecelle-i Umur-ı Belediyeye*, İstanbul, Evkaf-ı İslamiye Matbaası, 1924.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecmua-ı Edebiye ve Tasavvuf*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001577
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecmua-ı Tasavvuf*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00674
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecmua-ı Tasavvuf*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001090
- ERGİN, Osman Nuri, *Muhyiddîn İbn Arabî'nin Eserleri*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_001855

- ERGİN, Osman Nuri, *Sefinetü's-sâfi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00370
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Evamir ve Mukarrerat-ı Belediye, Dersaâdet* Arşak Garoyan Matbaası, 1335 c. 5.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye, İmtiyazat ve Mukavelat-ı Belediye, Dersaâdet*, Arşak Garoyan Matbaası, 1330 c.3.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Kavanin, Nizamât ve Talimat-ı Belediye, Dersaâdet*, Arşak Garoyan Matbaası, 1330 c.2.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Kavanin, Nizamât ve Talimat-ı Sıhhiye-i Belediye, Dersaâdet*, Arşak Garoyan Matbaası, 1331. c.4.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye, Tarih-i Teşkilat-ı Belediye, Dersaâdet*, Arşak Garoyan Matbaası, 1330. c.1.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye*, Yayın Yönetmeni, Cengiz Özdemir, Yayın Danışmanı Azmi Özcan, Tufan Buzpınar, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1995.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umur-ı Belediye*, Yayın Yönetmeni, Cengiz Özdemir, Yayın Danışmanı: Azmi Özcan, Tufan Buzpınar, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 1995 c.1.
- ERGİN, Osman Nuri, v.d., *Darüşşafaka Türkiye'de İlk Halk Mektebi (Darüşşafaka Nasıl Doğdu, Ne Hizmetler Etti, Nasıl Yaşıyor)*, İstanbul, Evkaf-ı İslamiye Matbaası, s.210.
- ERGİN, Osman Nuri, Mehmed İzzet, Mehmed Esad, Ali Kâmi, 1349/1930, Haz. Mehmet Kanar; *Darüşşafaka Türkiye'de İlk Halk Mektebi (Darüşşafaka Nasıl Doğdu, Ne Hizmetler Etti, Nasıl Yaşıyor)*, Darüşşafakalılar Derneği, İstanbul 2000.
- ERGİN, Osman, Söğütlü Tahir, Baltacıgil Asım, *Dârüşşafaka'nın Emlâk ve Akarları*, Zafer Basımevi, İstanbul 1951.
- ERGİN, Osman Nuri, *Muhtasar Mecelle-i Umur-ı Belediye*, haz. Müslüm Yılmaz, Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul 2012.
- ERGİN, Osman Nuri, *Muhtasar Mecelle-i Umur-ı Belediye*, İstanbul, Bahriye Matbaası, *Dersaâdet* 1923.
- ERGİN, Osman Nuri, *Müessesât-ı Hayriyye-i Sıhhiye Müdüriyeti*, İstanbul, Matbaa-ı Arşak Garoyan Matbaası, *Dersaâdet* 1911.

- ERGİN, Osman, *Muallim M.Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, İstanbul 2005.
- ERGİN, Osman: *Muallim M.Cevdet'in Hayatı, Eserleri ve Kütüphanesi*, Bozkurt Basımevi, İstanbul 1937.
- ERGİN, Osman Nuri, *Sefinetü's-sâfi*, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Bölümü Katalog No: OE\_Yz\_00332
- ERGİN, Osman Nuri: *Sohbetname, Fatih Sertürbedarı Ahmed Amiş Efendi (k.s) Hazretlerinden ve Abdülaziz Mecdi Tolun Bey'den Seçme Hatıralar ve Rivayetler*, Haz. Erdem Memişoğlu, Ankara 2004.
- ERGİN, Osman Nuri, *Türk İmar Tarihinde Vakıflar*, Belediyeler, Patrikhaneler, Siyasi İstanbul İlimler Mecmuası Yayını, 1944
- ERGİN, Osman Nuri, *Türk İmar Tarihinde Vakıflar*, Belediyeler, Patrikhaneler, İstanbul, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1944.
- ERGİN, Osman Nuri, *Türk Şehirlerinde İmarat Sistemi*, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1939.
- ERGİN, Osman, *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İctimaiyat Enstitüsü Neşriyatı:3, Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1936.
- ERGİN, Osman Nuri, *Türk Maarif Tarihi*, İstanbul, Eser Matbaası, İstanbul 1977.
- ERGUN, Siraceddin, *Dariüşşafaka Türkiye'de İlk Halk Mektebi*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1948.
- ERTUĞRUL, İsmail Fenni, *Hakikat Nurları*, haz. Osman Ergin, İstanbul Kağıt ve Basım İşleri A.Ş, İstanbul 1949.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, *Babilik ve Bahailik*, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, Ankara 1991, c.4 s. 464-468
- İŞLİ, E.Nedret, *Osman Nuri Ergin Hayatı ve Eserleri*, İstanbul, Kültür A.Ş Yayınları, İstanbul Şehir Rehberi Ek,
- KADRI, Hüseyin Kazım, "*İnsan Hakları Beyannamesi'nin İslam Hukukuna Göre İzahı*" Yayına Haz. Osman Ergin, Sinan Matbaası ve Neşriyat ve Evi, İstanbul 1949.
- KOÇU, Reşat Ekrem: Ergin (Osman) Maddesi, *İstanbul Ansiklopedisi*, c.IX, s.5177.
- Osman Nuri, *Büyük Erkânı Harbiyede Kumanda Sanatı*, Deniz Matbaası, İstanbul 1933.

- Osman Nuri, *Maarifimizin Mihveri Ne Olmalıdır*, İş-İktisat-İhtisası, Kurtuluş Matbaası.
- Osman Nuri, *Pedagoji*, Resimli Ay Matbaası, İstanbul 1931
- OKAY, Orhan, *Silik Fotoğraflar*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2001.
- SARI, Nil-Akgün, Burhan, *Türk Tarihinde Psikiyatriye Bakış*, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar Sempozyum Dizisi No:62, Mart 2008, s.17-18.
- SEZEN, Tahir, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, Ankara, Başbakanlık Devlet Arşivleri Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 2006.
- MESARA, Gülbün, Kazancıgil, Aykut, Sayar, Ahmed Güner: *A. Süheyl Ünver Bibliyografyası*, İşaret Yayınları, İstanbul 1998.
- SAYAR, Ahmed Güner, *Osman Nuri Ergin*, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, c.11, s. 297.
- SAYAR, Ahmed Güner: *A.Süheyl Ünver Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri 1898-1986*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2004.
- SAYAR, Ahmed Güner: *Sahaf Raif Yelkenci*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2012.
- ŞAHİNOĞLU, M. Nazif, Abdülkerim el-Cili, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, İstanbul, 1988, c. 1, s. 250.
- ŞEHİSUVAROĞLU, Bedi N: *Osman Ergin Biyografisi, Tıp ve İlim Tarihimizden Portreler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Araştırmaları Enstitüsü İsmail Akgün Matbaası, 1958.
- ŞEN, Orhan, *Kaynaklara Göre Geçmişten Günümüze Pötürge (Şiro) Tarihi*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 2010.
- ÜNVER, A.Süheyl, Türk Tarih Kurumu Arşivi, Osman Nuri Ergin Dosyası; No 246
- ÜNVER, A.Süheyl.: “Osman Nuri Ergin Çalışma Hayatı ve Eserleri: 1883-1961”, *TTK Belleten*, XXVI/101 (1962)
- Vefatının 50. Yılında Osman Nuri Ergin, İstanbul Mekân ve İnsan*, editör: Müslüm Yılmaz, Recep Bozlağan, Nail Yılmaz, Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, İstanbul 2012.
- YILDIRIM, Selahattin, *Osman Nuri Ergin Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler*, İstanbul, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği Yayınları, 1987.

## Dergiler

- BOLAY, Süleyman Hayri, “İsmail Fenni Ertuğrul”, *Felsefe Dünyası Dergisi*, no. 7, 1993, s. 11-25.
- DURUKAL, Hüsnü Sadık, “Osman Nuri Ergin”, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Dergisi*, Ağustos 1961.
- ERGİN, Osman, *Türkiye Maarif Tarihi Matbuat Hayatı, Fikir Hareketleri İlmi-Siyasi-Edebi Risale*, 8 Temmuz 1939 yıl.6, c.12, s.185-17 Ağustos 1940 yıl.7, c.14 s.281-283.
- ERGİN, Osman Nuri, “Bahailerin İç Yüzü”, *Sebilürreşad Dergisi*, 1955-1956, c.9, s. 40-125.
- ERGİN, Osman Nuri, “Bahailerin İç Yüzü”, *Sebilürreşad Dergisi*, 1955-1956, c.9, s. 53-54.
- ERGİN, Osman Nuri, “Sapık Fırkalar 2 Bahailerin İç Yüzü”, *Sebilürreşad Dergisi*, 1955-1956,c.9, s.75-78.
- ERGİN, Osman Nuri, “Sapık Fırkalar 3 Bahailerin İç Yüzü”, *Sebilürreşad Dergisi*, 1955-1956, c.9, s 89-91.
- ERGİN, Osman Nuri, “Sapık Fırkalar 4 Bahailerin İç Yüzü”, *Sebilürreşad Dergisi*, 1955-1956, c.9, s.104-117.
- ERGİN, Osman Nuri, “Sapık Fırkalar 5 Bahailerin İç Yüzü”, *Sebilürreşad Dergisi*,1955-1956, c.9, s.117-120.
- ERGİN, Osman Nuri: Beynelmîlel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi”, *İstanbul Şehremâneti Mecmuası*, 1929, c. V, s. 17-24.
- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmîlel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, İstanbul Şehremaneti Mecmuası, 1930, c. VI, sy. 69, s. 333-338.
- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmîlel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, *a.g.e*, 1930, c. VII, sy. 74, s. 57-67.
- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmîlel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, *a.g.e*, 1930, c. VII, sy. 75, s. 121-128.
- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmîlel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, *a.g.e*, 1931, c. VII, sy. 77, s. 193-201.
- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmîlel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, *a.g.e*, 1931, c. VII, sy. 79, s. 296-300.

- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmilel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, *a.g.e*, 1932, c. VIII, sy. 89, s. 149-163.
- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmilel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, *a.g.e*, 1932, c. VIII, sy. 92, s. 308-313.
- ERGİN, Osman Nuri, Beynelmilel Şehirler Birliği'nin IV. Belediye Kongresi: Sevil Belediye Kongresi, *a.g.e*, 1932, c. VIII, sy. 95, s. 476-482.
- ERGİN, Osman Nuri, İstanbul Nasıl İmar ve İskân Edildi, *Resimli Tarih Mecmuası*, s. 2352-2365.
- ERGİN, Osman-Orkun, Hüseyin Namık: "Bibliyografya Türkiye Maarif Tarihi", İstanbul, 1939, *Türklük Dergisi* c. 3, 1939, s. 247-248.
- ERGİN, Osman, "İstanbul'da İmar ve İskân Hareketleri", *İstanbul Belediye Mecmuası* c. 160-162, 1938, s.799-833.
- ERGIN, Osman, "Sadreddin Konevî ve Eserleri", *İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Mecmuası*, s.63-90, İstanbul 1957.
- ERKİN, Osman, "Türk Demiryolu Tarihçesinden Hicaz Demiryolu", *Demiryolu Dergisi*, c. 268, s.21-25.
- İMAMOĞLU, A.Taha-Ergin, Osman Nuri: "Cumhuriyet Döneminin İlk Şehir Tarihçisi", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 3, 2005, s.553-569
- RUKANCI, Fatih-Anameriç, Hakan: Evrâk-ı Atıkanın Sûret-i Tasfîyesine Dâ'ir Râpor, TTK Belgeler, c.XXVII, 2006, s.91-110
- TOSUN, Necdet: Kültür Tarihimize Işık Tutan Mühim Bir Kaynak: Sefînetü's-Safî, İlam Araştırma Dergisi, c. 1, , Temmuz-Aralık 1996, s. 178.

### İnternet Kaynakları

<http://mksun.mkutup.gov.tr/F/9UCN53IJ9PNS64XV5RQIXSDSQ93947MJHV AVAJ6HDBLUJC62DA-02976?func=short-continue>

<http://mksun.mkutup.gov.tr/F/9UCN53IJ9PNS64XV5RQIXSDSQ93947MJHV AVAJ6HDBLUJC62DA-02976?func=short-continue>

[http://www.toplukatalog.gov.tr/index.php?\\_f=1&the\\_pa.g.e.=1&cwid=2&keyword=Osman+ergin+kumanda&tokat\\_search\\_field=1&order=0#1](http://www.toplukatalog.gov.tr/index.php?_f=1&the_pa.g.e.=1&cwid=2&keyword=Osman+ergin+kumanda&tokat_search_field=1&order=0#1)

<http://katalog.ibb.gov.tr/yordam.htm?c=arama&anatur=&alitur=&sekil=&ortam=&dil=&yayintarihi=&kgf=&gorsel=&kurumyayini=&cAlanlar=kumanda+sanat%C4%B1&aa=eseradi&-max=16&=+B+u+l+>